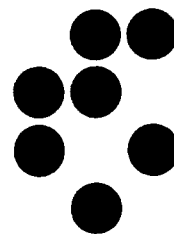

NOVICE

univerza v Ljubljani

institut "jožef stefan" ljubljana, jugoslavija

15. marec 1977 - leto XV

številka 1/2

VSEBINA:

Vključevanje IJS v združeno delo	B.Frlec	3
VIII. Mednarodna letna šola in simpozij o fiziki ioniziranih plinov - SPIG 76	B.Navinšek	5
Feriti	M.Drofenik	6
Novi mikroracionalniški analizator meritev	S.Divjak	7
Leto "77" - Leto varstva okolja	F.Žle	7
Plezalna novica	H.Kralj	9
Predstavljamo tuje laboratorije: Laboratorij za eksper.fiziko v Saarbrücknu	A.Levstik	10
Kratke novice		11

NOTRANJE VESTI:

O samoupravnem sporazumu o razporejanju dohodka in delitvi OD delavcev IJS	M.Najžer	12
Kratke novice I		14
Proslava Prešernovega dne		15
Športne novice	I.Sega	15
Osebne vesti	S.Wostner	17
Govor K.Kajfeža na proslavi Prešernovega dne 8.2.1977		19

Urednik: mgr. B. Mavko
Odgovorni urednik: dr. R. Pirc
Stalni sodelavci: dr. P. Cevc
dr. V. Dimic
K. Kajfež
dr. I. Kregar
M. Milojevič, dipl.ing.
S. Wostner
Slike: M. Smerke
Strojepiska: A. Rupnik
Razmnoževanje: J. Zibelnik

Razmnoženo v 440 izvodih.

Ponatis člankov deloma ali v celoti je dovoljen le z opombo, da gre za prispevke iz "Novic" Instituta J.Stefan v Ljubljani.

VKLJUČEVANJE IJS V ZDRUŽENO DELO

B. Frlec

Da je raziskovalno delo pomemben del združenega dela smo zapisali v vrsti družbeno političnih dokumentov, to stoji v širših družbenih srednjeročnih programih, pa tudi v načrtih posameznih organizacij združenega dela.

Kadarkoli razpravljamo o stabilizaciji gospodarstva, o učinkovitejšem družbeno ekonomskem razvoju, o tehnološkem napredku, vedno znova pokažemo na pomembnost raziskav, domačega znanja, inovacijske dejavnosti.

Nedavno smo na IJS končali prvo fazo sestavljanja programa dejavnosti za obdobje naslednjih štirih let. Ob tem so še bolj kot preje prišla do izraza nekatera dejstva, ki jih želim tu posebej navesti.

IJS je bil v preteklosti ena od redkih raziskovalnih organizacij, ki je imel svoj program za razdobje 1973 - 1976 družbeno verificiran. To smo storili z namenom, da bi se s svojo dejavnostjo kar se da približali potrebam in razvojnim težnjam širše družbe in posameznih OZD.

Naše izkušnje pri povezovanju z gospodarstvom, pri vključevanju v združeno delo kažejo, da so mehanizmi vključevanja popolnoma neutečeni. Povezave se dajo sicer formalno hitro vzpostavljati; delovne povezave pa lahko tečejo samo neposredno. Vedno znova se ustavljamo na ozkih pogledih, ki še vedno prevladujejo. Gospodarske organizacije hodijo večinoma po lastnih poteh namesto, da bi z združevanjem, s povezovanjem obstoječih raziskovalnih in razvojnih kapacitet prišli do zelenih rezultatov. Združevanje gospodarstva v RO zaenkrat občutimo le kot povečan formalizem, ki ne daje pravih rezultatov.

Ugotavljamo, da za take stike nismo prav organizirani. Nasproti komercialnim službam velikih gospodarskih organizacij lahko postavimo naproti le na pol amaterske pogajalce. Posledica tega je, da pogosto ne dosežemo niti minimalnih potrebnih dohodkov iz raziskav za neposredne uporabnike. Število pogodb, ki jih sklepamo, sicer raste, absolutno pa dohodek iz te dejavnosti ostaja skoraj iz leta v leto isti, čeprav ga ustvarjamo z vedno večjimi napori. Večje število pogodb in sporazumov zahteva tudi vse večji administrativni aparat, kar na drugi strani zmanjšuje sredstva za produktivno delo.

Posebno poglavje je cena raziskovalnega dela. Pogosto se ob apliciranju našega znanja srečamo s trditvijo, da smo za to delo že itak plačani iz družbenih sredstev. Če pa že uspemo obdržati ceno raziskovalne ure, nam ne uspe dobiti predvidenega obsega dela za določen rezultat, kar gotovo nima nič skupnega z odnosi, ki naj se vzpostavijo v združenem delu med proizvajalno in raziskovalno organizacijo.

Ob tem, da navadno z uporabniki sklepamo le kratkoročne pogodbe za manjše zneske 2 - 3 milijonov, se seveda pogosto vprašujemo, kje so težnje po dolgoročnosti, naslanjanju na domače znanje, značilne za stabilizacijske programe gospodarskih organizacij.

Stanje v raziskovalnih organizacijah danes vzbuja skrb. Raziskovalne organizacije ne dajejo svojim delavcem več minimalne socialne varnosti. Ob kratkoročnih pogodbah je vsaka načrtna kadrovska politika nemogoča. Zato raziskovalne organizacije nastavljajo vse manj mladih raziskovalcev, kar bo imelo dolgoročne posledice.

Združena sredstva se siromašijo, ker jih uporabniki pogosto uporabljajo za svoje, ozko usmerjene raziskovalne, razvojne potrebe, namesto da bi v ta namen rabili svoja lastna, v srednjeročnih načrtih predvidena sredstva za razvoj.

Pogosto se pojavljajo gospodarske organizacije, ki družbeno zbrana sredstva dajejo raziskovalnim organizacijam preko sebe kot lastna sredstva za raziskave. Ob takih deviacijah zbiranje sredstev za širše družbene interese izgublja svoj smisel.

Iz gospodarstva pogosto dobivamo za preizkus sposobnosti raziskovalnih organizacij v reševanje probleme, ki jih strokovnjaki gospodarskih organizacij, ki zadeve res podrobno poznajo, morda več let nišo mogli rešiti. Če se potem v raziskovalnih organizacijah pri reševanju takega problema pojavijo težave, bo to dobrodošla potrditev že tako znanega dejstva, da raziskovalne organizacije nikoli ne dajo pomembnih in uporabnih rezultatov.

Program naše dejavnosti v naslednjem srednjeročnem razdobju, ki naj bi bil posledica programov OZD, smo naslonili na družbene plane in posebej na programe delovnih organizacij, seveda tiste, ki smo jih lahko dobili na vpogled ob pomoči Raziskovalne skupnosti Slovenije in Gospodarske zbornice.

Ob tem smo lahko ugotovili, da so redke organizacije, ki imajo raziskovalno delo v svojih programih zastopano na primeren način, in če ga že imajo, potem pogosto izjavljajo, da bodo pomembnejše raziskave vršile same, obrobne pa dajale profesionalnim raziskovalnim organizacijam čeprav lastnega raziskovalnega kadra nimajo.

Ob večjih investicijah se gospodarske organizacije pogosto obnašajo tako, da skušajo predvsem odgovornost prenašati na raziskovalce. Ob tem je še vedno značilno skorajda neomajno zaupanje v nepogrešljivost in solidnost tujega znanja. Domačemu pa so večkrat nadvse strogi sodniki.

Izhod iz tega položaja se ponuja sam:

Raziskovalno delo naj nastopa kot enakovreden partner v združenem delu. Raziskovalci naj sodelujejo pri sestavljanju konkretnih razvojnih planov OZD. Ti naj bodo financirani iz sredstev proizvodnje, ne pa iz sredstev zbranih za širše družbene potrebe.

Programi dejavnosti raziskovalnih organizacij naj obvezno gredo v družbeno verifikacijo, ki naj jo opravijo predstavniki širše družbe, gospodarske organizacije in drugi uporabniki rezultatov raziskovalnega dela.

Samo tako se bodo po našem mnenju raziskovalne organizacije resnično lahko povezovale z gospodarskimi organizacijami in postale nepogrešljiv in enakopravni del združenega dela.

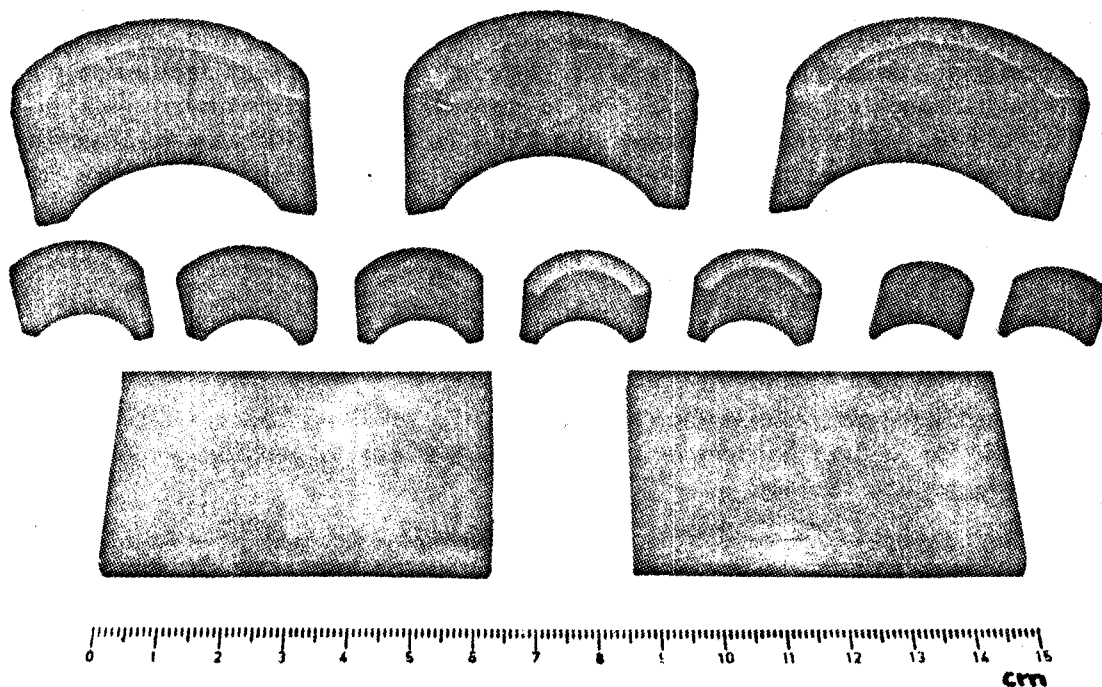
(Prispevek k diskusiji na Posvetu vodstev organizacij združenega dela kemične in farmacevtske industrije Ljubljana, 22.2.1977)

FERITI

M. Drogenik

Pred sedmimi leti je bil razpisan zvezni projekt Keramika. Projekt naj bi zajemal celotno dejavnost na področju keramike, sredstva pa je zagotovil zvezni proračun. Naš odsek za keramiko je sodeloval z delom programa, ki je zajemal oksidno keramiko z magnetno keramiko.

V okviru projekta smo sodelovali z združenim podjetjem Iskro, Radio-industrijo v Zagrebu in Institutom "Boris Kidrič" v Vinči. Večkrat letno smo na panelih poročali o tekočih raziskavah in vsklajevali nadaljnje delo. Zaradi ukinitve zveznega projekta, je ta način sodelovanja v okviru federacije ugasnil. Delo na feritih zaradi razdrobljenosti, otežkočene koordinacije med posameznimi raziskovalci in nedovoljne povezanosti s proizvajalci tovrstne keramike, ni dalo pričakovanih rezultatov. Zaradi vedno večje uporabe keramičnih permanentnih in še zlasti anizotropnih magnetov v avtomobilski industriji, smo se dogovorili s tovarno elementov TOZD Feriti za skupen raziskovalni program, ki je zajemal razvoj segmentov. Delo na segmentih je bilo ti-

B. Navinšek

PHYSICS OF IONIZED GASES 1976

Institut Jožef Stefan je bil lani organizator že tradicionalnega srečanja jugoslovanskih fizikov, ki delajo na področju fizike ioniziranih plinov. Glede na mednarodni značaj, ki si ga je to srečanje pridobilo v zadnjih 6 letih in veliko število udeležencev, smo konferenco organizirali v Kongresnem centru v Dubrovniku. Udeležencev je bilo 208, od tega 126 iz tujine. Domači udeleženci so bili v glavnem iz fizikalnih institutov in univerz v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.

Strokovni del letne šole in simpozija je bil razdeljen na tri sekcije. V prvi smo obravnavali atomske trke in ionizacijske procese v plinih, v drugi pa interakcije nabitih delcev s površinami. Procesi v plazmi so se obravnavali v okviru tretje sekcije. Na IJS delamo predvsem na problematiki interakcij nabitih delcev s površinami.

To so različni procesi ionskega obstreljevanja površinskih sprememb in katodnega naprševanja tankih plasti. Raziskujemo pa tudi pojave v plazmi. Kot zanimivost je potrebno omeniti, da smo uspeli letos prvič vključiti v program tudi problematiko kontrolirane termonuklearne fuzije. O njej so govorili trije predavatelji, med njimi dr. J. Phillips, vodja fizikalnega oddelka IAEA iz Dunaja. Na tem obsežnem področju raziskav je še posebno zanimiv doslej nerešen problem razprševanja prve stene z lahkimi ioni, predvsem helijem in vodikom. V okviru te problematike raziskujemo na Institutu J. Stefan po pogodbi z IAEA, površinske pojave na nerjavečih jeklih.

Predstavniki Instituta J. Stefan - B. Navinšek, A. Žabkar, R. Tavzes in M. Čerček - smo imeli na simpoziju 4 referate.

Že pred simpozijem smo izdali knjigo s 128 referati. Takoj po končani letni šoli pa smo poskrbeli, da je pred koncem leta 1976 izšla tudi knjiga uvodnih predavanj 32 avtorjev in to na 856 straneh.

Ob koncu še nekaj besed o sami organizaciji SPIG - 76. Kongres je otvoril prof. dr. M. Osredkar, član IS Skupščine SRS in predsednik komiteja za znanost. Organizacijskemu komiteju so nudili veliko pomoč poleg RSS in Instituta J. Stefan tudi Institut "B. Kidrič" iz Vinče in Instituta za fiziko pri univerzah v Beogradu in Zagrebu. Izvedbo kongresa in tiskanje obeh knjig pa sta omogočila z izdatnim sofinanciranjem Raziskovalna skupnost Slovenije in Jugoslovanski odbor za koordinacijo znanosti in tehnologije.

pično interdisciplinarno. Potrebno je bilo konstruirati zahtevna orodja, ki bi obratovala v močnem magnetnem polju. Eden izmed zahtevnejših problemov je bil konstrukcija magnetna, ki bi dal dovolj močno magnetno polje upoštevajoč dimenzije in magnetno prevodnost orodja oziroma stiskalnice. Pri tem nam je z domiselno rešitvijo uspešno pomagal ing. F. Štrukelj. Po dveh letih dela nam je uspelo premagati tehnološke težave in proizvodnja segmentov je stekla. Lastnosti naših segmentov ustrezajo tujim komercialnim vzorcem. Na podlagi naših izkušenj bodo v tovarni feritov začeli proizvajati segmente večjih dimenzij. Za izdelavo segmentov manjših dimenzij je pripravnejši "suh" postopek. Zato smo razvili postopek za pripravo aglomeriranega feritnega prahu, ki se v magnetnem polju dobro usmerja in zadovoljivo stiska. Ta postopek smo tudi zaščitili.

Povpraševanje po segmentih je veliko. Zanje se zanimajo tovarne, ki izdelujejo elektro motorje manjših moči (Zastava, R. Čajevec, Železniki, Mehanotehnika).

Razen tega smo opravili vrsto zanimivih raziskav kot npr. o vplivu dodatkov in načinu priprave na magnetne lastnosti feritov. O tem smo poročali na kongresih doma in v tujini.

NOVI MIKRORAČUNALNIŠKI ANALIZATOR MERITEV

S. Divjak

Sodelavci odseka za analogno tehniko in servomehanizme smo v sodelovanju s tovarno Z.P. Iskra, TOZD T.E. Horjul razvili mikroračunalniški analizator meritev. V razliko od klasičnih mikroračunalnikov uporablja ta naprava kalkulatorsko integrirano vezje, ki že vsebuje zelo natančne rutine za aritmetiko s plavajočo vejico ter trigonometrične in druge funkcije. Take rutine v klasičnem mikroračunalniku zahtevajo relativno veliko porabo pomnilnika, kar draži take računalniške sisteme. V novi napravi smo kalkulatorskemu vezju s pomnilnikom vrste PROM in dodatno logiko omogočili izvajanje predprogramiranih funkcij, podobno kot to zasledimo pri nekaterih boljših znanstvenih kalkulatorjih. Dodatno omogoča naprava izvajanje vhodno-izhodnih operacij, kot je na primer odčitavanje in nato obdelovanje analognih vhodnih signalov, generiranje analognih izhodnih signalov, ali izpis številčnih podatkov preko dekodnih številčnih dajalnikov ali prikazovalnikov ter izpis rezultatov s tiskalnikom. Posebnost naprave so programske kretnice, ki jih lahko sprotno krmili operater ali zunanji proces. Program naprave lahko teče v realnem času. Zaradi originalnosti smo to napravo tudi patentirali. V naslednjem srednjeročnem obdobju bo Iskra mikroračunalniški analizator serijsko izdelovala in ga tudi izvažala. To pa predstavlja uveljavitev in izvoz domačega znanja v tujino.

LETO "77" - LETO VARSTVA OKOLJA

F. Žle

Zvezni zbor skupščine SFRJ je na svoji seji 1. februarja sprejel sklep, da se leto 1977 proglasi za leto varstva okolja.

Kakšen naj bo naš prispevek k uspešnosti akcije leta?

Lahko pričnemo z ugotovitvijo, da je velik del naše osnovne raziskovalne dejavnosti usmerjen prav v to smer. To so:

- osnovne raziskave kakovosti hrane, zraka in vode;
- razvoj novih fizikalnih in kemijskih postopkov za merjenje onesnaženosti okolja;
- razvoj in izdelava merilne opreme za nadzor okolja;
- raziskave in razvoj tehnologije in opreme za predelavo sekundarnih surovin; itd.

Navedimo samo nekaj primerov uspešnosti našega dela na tem področju. Na predlog našega instituta je bila ustanovljena za varstvo okolja "skupina za evaluacijo posegov v okolje" - SEPO. Skupina združuje najuglednejše strokovnjake iz naše republike, ki s stališča varstva okolja ocenjujejo vse gradnje v Sloveniji, za katere daje sredstva Ljubljanska banka. To pa je več kot 80 odstotkov vseh investicij v naši republiki. SEPO je prva tovrstna strokovna skupina v Jugoslaviji. Po dveh letih dela so vsi njeni očetje, strici in tete lahko ponosni na tako čilega, delovnega in bistrrega otroka.

Leta 1970 so se začeli vrteti naši prvi elektronski merilniki smeri in hitrosti vetra. Ob začetku so bili usmerjeni bolj športno. Merili so vremenske pogoje na skakalnih prireditvah širom Evrope. Ta dva instrumenta sta bila povod za sodelovanje fizikov, elektroncev in meteorologov Meteorološkega zavoda Slovenije in našega Instituta.

Nato smo leta 1974 že lahko ponudili Jedrski elektrarni Krško prvo meteorološko postajo za nadzorovanje zraka v okolici centrale. Postaja je bila na prvi mednarodni razstavi avtomatskih meteoroloških in ekoloških postaj septembra 1976 v Londonu ocenjena kot najsodobnejša. Tej postaji sta sledili še druga in tretja postaja za Meteorološki zavod Slovenije.

Na institutu smo izdelali obširno analizo sedanjega stanja opreme in metodologije merjenja v meteorologiji v Jugoslaviji. Na osnovi te analize smo nato pripravili program za njeno posodobitev z domačo opremo.

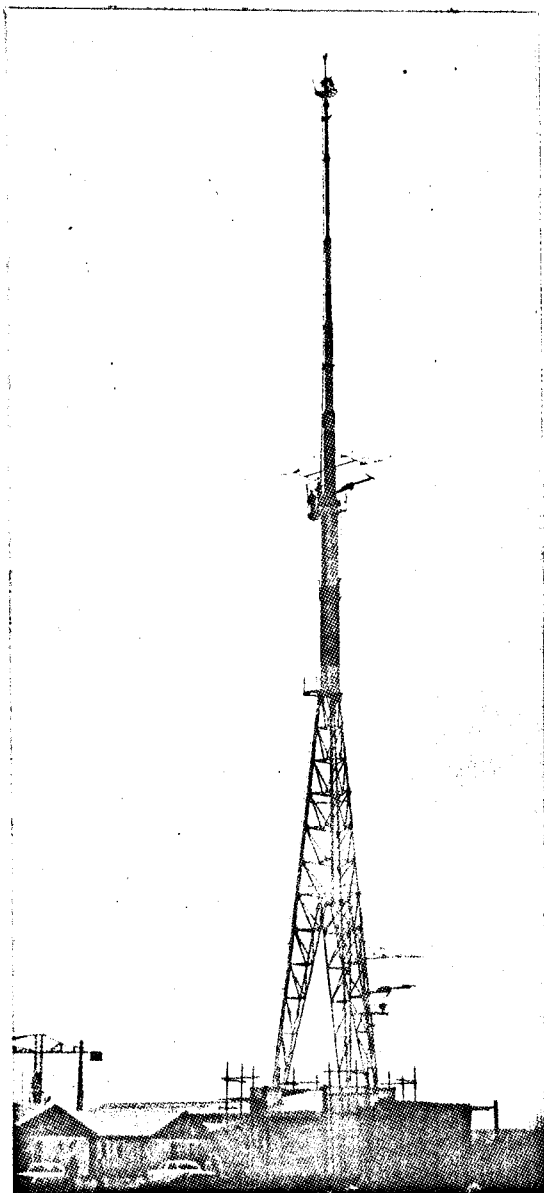
V končni fazi naj bi Jugoslavija imela sistem avtomatskih meteoroloških in ekoloških postaj, ki bodo računalniško povezane v enotno jugoslovansko mrežo, ki bo služila potrebam gospodarstva, varstva okolja, prometa in narodne obrambe.

Tudi sodelovanje s Hidrološkim zavodom Slovenije daje že prve obetavne rezultate. Pri Jedrski elektrarni Krško se skupaj zavzemamo za izgradnjo prve avtomatske hidrometeorološke postaje, ki bo merila nivo, temperaturo, biološko in kemično kvaliteto podtalnice v okolici elektrarne. Načrt je obsežen, vendar ni tehničnih zadržkov, da ga ne bi mogli v desetih mesecih uresničiti. Na institutu razviti postopki za predelavo sekundarnih surovin v Tovarni brusov Zreče in Železarni Jesenice dajejo našemu gospodarstvu ob majhnih stroških nove kakovostne surovine. Obenem dolgočasno rešujejo problem odstranjevanja izredno strupenih odpadkov, ki bi lahko imeli usodne posledice za širšo okolico.

Primeri našega uspešnega dela na področju varstva okolja, naj nam bodo vzpodbuda, da bomo na teh temeljih nadaljevali delo v tem letu.

PLEZALNA NOVICA

H. Kralj

Pravzaprav ni novica, ker je minilo že nekaj mesecev od tega podviga skupine štirih. Pozno jeseni preteklega leta smo se na pobudo dr. Jožeta Šnajderja lotili nehvaležne naloge. Ob jedrski elektrarni v Krškem, smo na sedemdeset metrov visok meteorološki stolp odšli montirati dajalnike smeri in hitrosti vetra ter merilnike vlage in temperature za avtomatsko meteorološko postajo. Povabili smo v svojo sredo našega večkrat preizkušenega "Himalajca" Matijo Maležiča, kot pomoč s plezalnimi izkušnjami, predvsem pa kot moralno oporo, saj se ostali niso mogli pohvaliti z osemtisočaki. Čakali smo na toplo sončno vreme, dočakali pa veter, mraz in meglo. Pričelo se je kaj vzpodbudno, ker smo prve dajalnike montirali na višini 10 metrov. To je opravil naš Janez Puh - smučarski as - z lahkoto. Naslednji nivo, ki ga je bilo treba naskočiti, pa je bil 40 metrov visoko. To je bila že druga pesem in Janeza, skrbnega očeta nismo več dobili na limanice. Kot prvi v navezi je izginil v megli navzgor Matija, po službeni dolžnosti ogleda pa Heri za njim. Šlo je imenitno, saj je varovalno sidro bila najboljša opora. Jure Konjar in Janez sta pa s primernimi opombami "varovala" od spodaj. Ko je bilo prvo delo tu opravljeno, sva z Matijo nadaljevala pot v višave. Jasno Matija spet prvi, jaz pa za njim. Vse je šlo gladko, dokler se pri 60 metrih ni varovalno sidro čudovito zgodilo, da ni šlo z njim ne naprej, še manj pa nazaj. Edini način, s katerim se je dalo premakniti naprej ali nazaj je bil, preiti na od varovanja neodvisen način plezanja. In ker je bila varianta navzgor krajša, sem jo pač ubral navzgor v varno zavetje ograje. Bilo je malo čudno pri srcu, vendar tudi to je minilo srečno. Na 70 metrih se je odprl čudovit razgled ter tudi zrak in veter sta bila kar v redu,

pa še guganje stolpa sva imela za zabavo. Ko je bilo prvo delo opravljeno, je mladi rod zamenjal starega. Juretu je to prišlo prav, kot priprava za bodočo vojaško službo. Ker smo delali tudi ponoči, jeseni se hitro znoči, smo ob rdeči luči, ki na vrhu lepo sveti, temeljito zamešali barve žil v kablu. Tako smo imeli naslednji dan vsaj vzrok, da smo ponovno kolovratili na vrh. Ko smo Matica vprašali, če je kaj razlike med steno in tem našim stolpom "iglo", ni bil preveč navdušen, ko je komentiral: "V steni imaš vedno pred seboj vsaj skalo, tu pa nič".

Po opravljenem delu smo bili kar malo utrujeni, vendar dobre volje, saj smo imeli za seboj l. a trim.

Prve pomladne dni bo treba opraviti še nekaj del na stolpu - je še kje kak prostovoljec?

PREDSTAVLJAMO TUJE LABORATORIJE:

LABORATORIJ ZA EKSPERIMENTALNO FIZIKO V SAARBRÜCKNU

A. Levstik

Laboratorij za eksperimentalno fiziko v Saarbrücknu je ustanovil prof. H.E. Muser, ki je prišel leta 1966 z Univerze v Münstru ter je na mladi univerzi v Saarbrücknu ustanovil novo močno skupino s 25 raziskovalci, ki se ukvarjajo s študijem feroelektrikov. V laboratoriju delajo tri skupine: na dielektričnih meritvah, NMR in na optični spektroskopiji. Prvi dve skupini sta močnejši, tretja pa je zaživela šele pred kratkim. Najbolje je opremljen laboratorij za dielektrične meritve, saj lahko merijo dielektrične lastnosti snovi pri frekvencah od 10^{-3} Hz do 70 GHz. Skupina za proučevanje magnetne resonance pri svojem delu uporablja Bruckerjev pulzni spektrometer in spektrometer za široke črte. Laboratorij ima tudi sorazmerno močno skupino za gojenje monokristalov, tako vodotopnih, kot kristalov, ki rastejo iz taline. Leta 1969 so raziskovalci iz Saarbrückna organizirali tudi Evropsko konferenco o feroelektrikih.

Iz raziskovalnega gledišča je bilo moje bivanje v ZRN dokaj uspešno, saj sem uspel izmeriti feroelektrično relaksacijo v treh monokristalih tipa $\text{NaH}_3(\text{SeO}_3)$. Zelo verjetno se bo naše sodelovanje z Laboratorijem v Saarbrücknu še razširilo, saj se dobro dopolnjujeta po opremljenosti.

Saarland ima podobno pokrajino kot naša Dolenjska, le da je pokrajina malo bolj

razgibana, višine gričevja pa so manjše. Mesto Saarbrücken je nekoliko večje od Ljubljane, dokaj blizu pa so vinorodni kraji z znanimi vini (Mozel). Sneg je pozimi redkost, če pa pade izgine že v nekaj dneh. Vse to, in ne nazadnje bližina Francije, vpliva na to, da so Nemci iz Saarlanda ležernejši od sonarodnjakov. Tujec pa hitro najde stik z domačimi prebivalci.

KRATKE NOVICE

28.1.1977 je za štiri mesece odpotoval na "Universidade de Sao Paulo" v Sao Carlos v Braziliji dr. R. Pirc. Tam bo sodeloval pri rednih raziskavah in se strokovno izpopolnjeval na področju teorijske fizike trdne snovi.

Dr. R. Osredkar je 25.1.1977 odpotoval na desetmesečno strokovno izpopolnjevanje v ZDA na University of Kentucky v Lexingtonu pri prof. Kadabi. Nadaljeval bo svoje dosedanje delo z NMR v bioloških sistemih in uporabil metode NMR pri študiju ekoloških problemov.

Ob priliki proslave tridesetletnice vojne industrije v Jugoslaviji so Institutu "J.Stefan" v priznanje za uspešno sodelovanje podelili "Spominsko plaketo na zastavi".

Vodja odseka za obratovanje reaktorja dr. V. Dimic je odšel 7.2.1977 v Kuala Lumpur v Maleziji, na novo ustanovljen reaktorski center, kot svetovalec Mednarodne agencije za atomsko energijo. V tem centru so pričeli s pripravljalnimi deli za postavitve reaktorja TRIGA, pri katerih bo sodeloval tri mesece tudi dr.V.Dimic.

Obiski v IJS:

- 20.1.1977: H.F. Wohlsen, A.R. Gaunt, G.S. Coblentz, Hayden, Družba "Fluor Utah", San Mateo, Kalifornija, ZDA. Ogled odseka za kemijo fluora in reaktorskega oddelka.
- 27.1.1977: Dr. Matrozov, Institut za metaloorganske spojine, Moskva. Ogled IJS.
- 31.1.-7.2.1977: Dr. R.Kind, ETH, Zürich. Obisk v okviru sodelovanja na raziskavah dvodimenzionalnih perovskitov.
- 7.2.1977: Prof. N.Ivanov, Fizikalni institut Univerze v Moskvi. Obisk v odseku za fiziko trdne snovi.
- 9.2.1977: Mr. R. Ekarv, D. Petrunin, Mednarodna agencija za atomsko energijo, Dunaj. Redni pregled reaktorja Triga Mark II.
- 14.-16.2.1977: Prof.dr. F.Thümmler, Kernforschungszentrum Karlsruhe, Institut für Material - und Festkörperforschung, Karlsruhe. Obisk v okviru jugoslovansko-nemškega sodelovanja.
- 15.-17.2.1977: Prof.dr. J.H.Beynon, Univ.of Swansea, Anglija. Obiskovalec je pridružen član IJS.

O SAMOUPRAVNEM SPORAZUMU O RAZPOREJANJU DOHODKA IN DELITVI OSEBNIH DOHODKOV DELAVCEV IJS

M. Najžer

Kmalu bo minilo leto dni odkar je začel veljati "Samoupravni sporazum o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke v organizacijah raziskovalne dejavnosti". Po določilih tega sporazuma bi morali že do lanske jeseni vskladiti s sporazumom tudi nekaj naših aktov, med njimi tudi samoupravni sporazum o katerem govori ta prispevek. Zaradi izredno obsežnega dela se je priprava osnutka zavlekla, tako da bo šel v javno razpravo koncem marca.

Novi sporazum bo zamenjal sedanji "Pravilnik o osebnih dohodkih delavcev IJS" razen tega pa vsebuje tudi splošna določila o razporejanju dohodka IJS. Razporeditev celotnega dohodka kaže skica:

Celotni dohodek						
Celoviti dohodek						
Materialni stroški	Amortizacija	Razne obveznosti	Osebni dohodek	Sklad skupne porabe	Rezerva	Akumulacija

Od celotnega dohodka je treba najprej odvojiti sredstva za materialne stroške poslovanja in sredstva amortizacije. Ta sredstva so določena z obsegom poslovanja in osnovnimi sredstvi tako, da pride za razporeditev v poštev le preostali del, ki se imenuje celoviti dohodek. Razporeditev dohodka zavisi od poslovnega uspeha, katerega merilo je celoviti dohodek. S sporazumom je določen normalni poslovni uspeh, pri katerem mora biti dosežen takšen celoviti dohodek, da pokriva normalne osebne dohodke in akumulacijo v višini najmanj 8 % celovitega dohodka ter sredstva za razne obveznosti, sklad skupne porabe in rezervo. Višina normalnih osebnih dohodkov je tudi določena s sporazumom, pojasnjena pa bo v drugem delu tega prispevka. Sporazum določa kako celotna sredstva za osebne dohodke zavisijo od poslovnega uspeha. Če je poslovni uspeh večji od normalnega so lahko tudi osebni dohodki večji od normalnih, če pa je poslovni uspeh slabši od normalnega pa morajo biti tudi osebni dohodki manjši od normalnih. Pot do večjih osebnih dohodkov vodi torej preko povečanja celovitega dohodka kar lahko dosežemo na dva načina:

- a) z varčevanjem zmanjšamo materialne stroške poslovanja in
- b) z več dela in dobro poslovno politiko zvečamo celotni dohodek.

Sporazum opredeljuje tudi minimalni poslovni uspeh, ko celoviti dohodek pokriva le 80 % normalnih osebnih dohodkov. Če delovna organizacija ne dosega niti minimalnega poslovnega uspeha mora o tem obvestiti skupno komisijo raziskovalnih organizacij, ki nato o tem obvesti pristojno občinsko skupščino, sindikat delavcev znanosti in visokega šolstva ter Raziskovalno skupnost Slovenije.

V prvem delu sem opisal merila po katerih se razporedi del dohodka instituta na osebne dohodke. Sporazum določa tudi merila kolikšen del celotnih institutskih sredstev za osebne dohodke bo dobil vsak posamezen delavec. Osnova za določitev osebnega dohodka je analitska ocena delovnega mesta, na katerem delavec dela. Ocena mora biti izračunana tako, da je sorazmerna prispevku delavca, ki na tem mestu dela, k celotnemu opravljenemu delu in poslovnemu uspehu delovne enote in instituta kot celote. Na institutu smo uporabili način ocenjevanja, ki ga priporoča samoupravni sporazum raziskovalnih organizacij. Izhodišče za analitsko oceno je opis delovnega mesta v samoupravnem sporazumu o sistematizaciji delovnih mest. Na osnovi tega opisa se delovno mesto vrednoti po dvanajstih kriterijih in nato izračuna vrednost vsakega delovnega mesta na institutu. Vrednost delovnega mesta je izražena v točkah. Samoupravni sporazum raziskovalnih organizacij določa, da tako izračunana vrednost delovnega mesta ne sme odstopati za več kot $\pm 10\%$ od vrednosti predpisane za poklicno skupino. Osebni dohodek pa ne zavisi samo od vrednosti delovnega mesta, ampak tudi od delavčevega sedanjega in minulega dela ter od finančnega učinka njegovega dela. Osnova za obračun osebnega dohodka se izračuna po enačbi:

$$\text{Osnova za obračun OD} = \text{Analitska ocena del.mesta} \times \left\{ \begin{array}{l} \text{faktor} \\ \text{osebne} \\ \text{učinkov.} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{faktor} \\ \text{minulega} \\ \text{dela} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{faktor} \\ \text{stalnosti} \end{array} \right\}$$

Faktor učinkovitosti je sorazmeren delovnemu uspehu delavca na njegovem delovnem mestu in poslovnemu uspehu delovne enote v kateri delavec dela. Povprečni faktor osebne učinkovitosti znaša 1,1. Ta faktor lahko do neke mere enačimo z rednim faktorjem v dosedanjem pravilniku o OD. Faktor minulega dela znaša odvisno od delovne dobe do 12%. Faktor stalnosti lahko dobijo delavci, ki delajo na delovnih mestih določenih v sporazumu. Znaša do 5% odvisno od delovne dobe.

Ostala določila samoupravnega sporazuma se bistveno ne razlikujejo od sedanjega pravilnika o OD in torej ne potrebujejo pojasnila.

Na koncu dodajam še nekaj pojasnil, ki bodo, upam, pripomogla k razumevanju določil sporazuma:

1. Normalni osebni dohodek na nekem del. mestu se izračuna tako:

$$\frac{\text{Analitska ocena del. mesta}}{\text{Analitska ocena nek. delavca}} \times 0,6 \times \frac{\text{Povprečni osebni dohodek v Sloveniji}}{\text{v minulem letu}}$$

Normalni osebni dohodek je le merilo za poslovni uspeh delovne organizacije in ne merilo za osebni dohodek, ki ga delavci prejemaajo. Le-ta je odvisen izključno od celovitega dohodka delovne organizacije.

2. Mesečna akontacija OD. Dobimo jo kot zmnožek števila točk v obračunski osnovi OD in vrednosti točke. Vrednost točke se izračuna tako, da se planirana sredstva za OD delijo s seštevkom točk vseh delavcev na institutu.

3. Kdo določa obračunsko osnovo OD? Izračuna jo sekretariat analitske ocene delovnega mesta (ta ocena je sestavni del sporazuma), faktorja osebne učinkovitosti in faktorja stalnosti, ki ju določi Odbor za medsebojna razmerja na predlog direk-

torja in vodje delovne enote ter faktorja minulega dela, ki je določen s sporazumom. Odločbo o obračunski osnovi OD izda sekretar instituta.

4. Kako lahko primerjam sedanjo in novo obračunsko osnovo OD? Vsak lahko sam oceni iz določil sporazuma kakšna bo njegova nova obračunska osnova OD. Le-to mora primerjati s sedanjo osnovo pomnoženo s faktorjem 0,8 pa bo dobil približno oceno ali se je njegova osnova relativno zvečala ali zmanjšala.

5. Obračunska osnova po sporazumu bo za vse delavce manjša. Ali se bodo zato zmanjšali OD? Ne, ker se bo ustrezno povečala vrednost točke.

6. Ali bo kdo dobil po sporazumu manjši OD? Nobeden, razen tistih katerih faktor osebne učinkovitosti bo manjši od sedanjega rednega faktorja. Znižanje je v takšnem primeru upravičeno saj pomeni, da je delovni uspeh dotičnega delavca slabši kot v preteklem letu, kar se mora odražati tudi v OD.

KRATKE NOVICE I

Na 73. seji in 74. seji Znanstvenega sveta so bili v višje nazive izvoljeni naslednji delavci IJS:

- v naziv asistent podiplomec: Jožef Beltram, dipl.ing., iz odseka za uporabo izotopov v industriji in gradnjo aparatov; Marjana Kovačič, dipl.ing., iz oddelka za biokemijo; Matija Maležič, dipl.ing., iz odseka za analogno tehniko in servomehanizme; Zvonko Mozetič, dipl.ing., iz odseka za fiziko jedra; Stojan Petelin, dipl.ing., iz odseka za reaktorsko tehniko; Stojan Stavber, dipl.ing., iz odseka za spektroskopijo; Branko Šubic, dipl.ing., iz odseka za fiziko jedra.
- v naziv višji asistent podiplomec: mgr. Tadej Bajd, in mgr. Janko Černetič, iz odseka za analogno tehniko, mgr. Darja Gantar, iz odseka za kemijo fluora, mgr. Matjaž Korun, iz odseka za fiziko jedra;
- v naziv raziskovalni sodelavec: mgr. Mirjana Mihailović, iz odseka za zaščito.

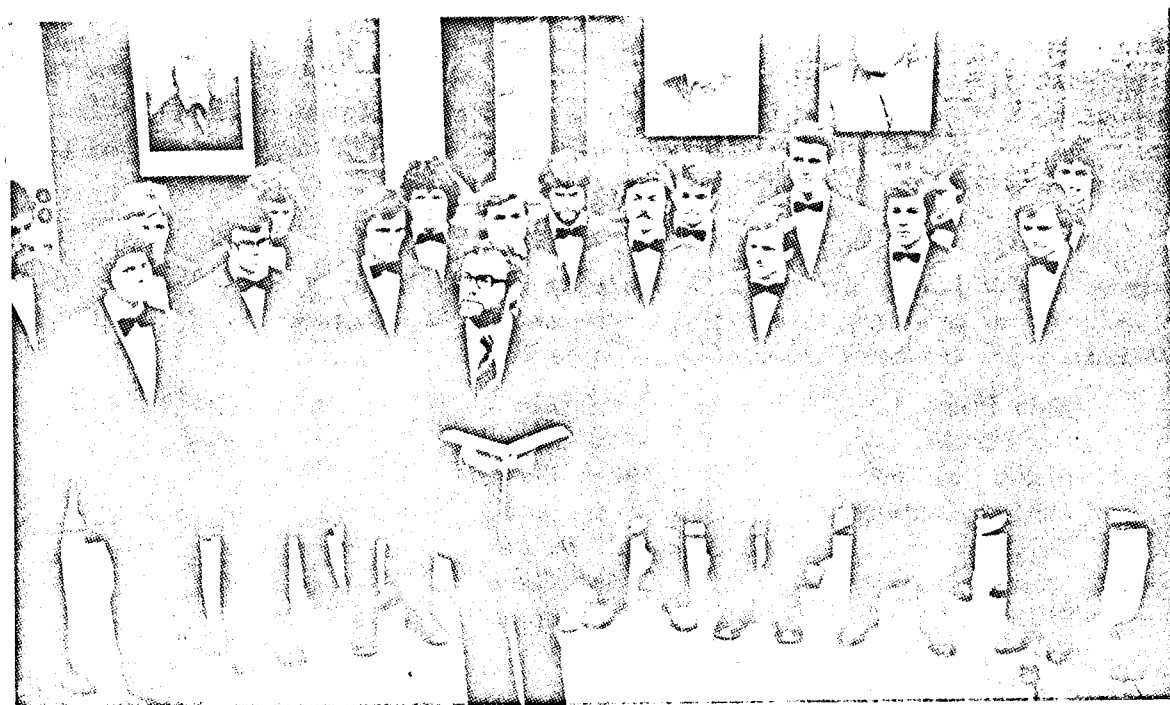
V svet instituta smo 14. januarja 1977 volili nove delegate za mandatno obdobje dveh let. V novem SI so naslednji delavci IJS:

Milan Čerček
Rafael Martinčič
Metka Jevnišek
Jože Lenart
Hermina Leskovšek
Jože Brzin
Peter Tancig
Matjaž Ravnik
Vojko Gorjup
Drago Svetek
Franc Možina
Mirko Blatnik
Jela Lenart
Andrej Šušteršič

Franc Kogovšek
Janez Slak
Igor Vilfan
Nataša Tominc
Boris Žemva
Božo Glavič
Miroslav Kljajić
Uroš Aleksič
Marija Trenz
Mirko Vintar
Mitja Pirnat
Jože Breskvar
Peter Mikuš

Za novega predsednika SI je bil soglasno izvoljen Božo Glavič, njegova namestnica pa bo Hermina Leskovšek. Sekretar ostane še naprej K.Kajfež.

PROSLAVA PREŠERNOVEGA DNE

Tudi letošnji Prešernov dan smo proslavili nadvse slovesno. Peli so primorski študentje, manj znane Prešernove verze pa je recitiral Kristjan Muck. Osrednja točka proslave je bil govor K.Kajfeža, ob priliki 25-letnice vselitve v nove institutske prostore. Zaradi izredno zanimive kronike IJS, ki jo je podal, smo se odločili da govor ponatisnemo v prilogi Novic.

ŠPORTNE NOVICE

I. Sega

V nedeljo 13. februarja smo letos prvič organizirali smučarski izlet na Koblo nad Bohinjsko Bistrico. Čeprav je vse kazalo, da bomo morali tudi tokrat izlet odpovedati, so malodane vsi prijavitelji vztrajali pri tem, da gremo, ne oziraje se na vremenske razmere. In poplačano nam je bilo! Sončen dan, "prima" sneg pa še "kremšnite" in gibanica pri Kunstlju in sploh, ah in oh ...

Zelo zanimiv in poučen se mi zdi pregled udeležbe po oddelkih:

Biologija	-	Delavnice	-
Elektronika	-	Fizika	17
Kemija	-	Reaktor	-
RRC	-	Upor.mat.	14
Uprava	-		

S pričetkom semestralnih počitnic se je sklenil tudi prvi del košarkarskega tekmovanja Kliničnih centrov, katerega se udeležuje tudi ekipa IJS. Na čelu tabele jesenskega dela prvenstva so se čvrsto zasidrale Nevrološke vede (10 točk). Sledita jim Kirurgija (6 točk) in IJS (prav tako 6 točk, vendar s slabšo koš - razliko) itd. Jože Per je z 59 koši naš najboljši strelec in je v skupni razvrstitvi na 6. mestu. Spomladansko kolo se je pričelo 23. februarja.

Športna novica Novic je vsekakor 1. mesto med sindikalnimi organizacijami občine Vič-Rudnik na prvenstvu v veleslalomu v Mojstrani, 19. februarja 1977. Za odličje, prehodni pokal ekipnemu zmagovalcu so se borili:

Daša Hlebec	Dore Kobal
Iva Mandelc	Vital Eržen
Metka Jevnišek	Vojko Gorjup
Marjeta Šentjunc	Tine Čopič
Zoja Rak	Heli Maurer
Tatjana Bogovič	Janez Grom
Rudi Čör	Jure Konjar
Vinko Jesenovec	

Med posamezniki sta kolajni in diplomí prejela:

Daša Hlebec za 2. mesto (v skupini nad 45)

Vital Eržen za 3. mesto (v skupini od 35 do 45)

Zelo solidna uvrstitev ostalih članov moške ekipe nam je prinesla tudi drugo mesto v konkurenci moških ekip.

Za osvojitve te dragocene lovorike, ki si jo je IJS tokrat prvič priboril, so zaslužni prav vsi, vendar bi brez Daše in Doreta kljub solidni uvrstitvi ostalih tekmovalk in tekmovalcev ostali praznih rok, saj prav tekmovalci iz najstarejše starostne skupine nemalokrat odločajo o ekipnem zmagovalcu. Resnično priznanje jima gre tudi zato, ker sta se edina udeležila tekmovanja pa čeprav sta mnogokrat poprej ostajala v senci boljših smučarjev.

Bi ponovili ta podvig tudi na Mestnem tekmovanju? Dajmo, poskusimo ...

OSEBNE VESTI

S. Wostner

Novi sodelavci IJS:

Dunja Kvas
Branka Vehovar

Štefka Lavrič

Boris Debevec

Franc Sever, dipl.ing.

Anja Štimec-Bruvo

Srečko Maček

Marija Zrimec

Ružica Tonkič, dipl.ing.

Majda Kavčič, dipl.ing.

Marko Zgonik, dipl.ing.

prilavnik v finančno-komercialni službi

tajnica pri SEPO

vodilni referent v INOVI

programer prilavnik v OUM

asistent prilavnik v F-2

tajnica v oddelku za kemijo

tehnik v K-5

administrativni referent v odseku za knjižnico
in dokumentacijo

asistent prilavnik v oddelku za biokemijo

asistent prilavnik v K-1

asistent prilavnik v F-5

Novi sodelavci RRC:

Rajko Pogačar

Bogdan Hren

Andrej Kovič

Marko Peterca

Veljko Troha

Dušan Helbelj

operater I

operater I

operater I

vzdrževalec I

operater I

operater I

Vrnili iz JLA:

Anton Škrilec, dipl.ing.

Miro Pauko, dipl.ing.

Peter Petač, mgr.

mlajši raziskovalec v K-1

višji asistent podiplomec v R-1

mlajši raziskovalec v K-1

Vrnili iz specializacije:

dr. Marjan Špegel

raziskovalni sodelavec v E-4

Odšli iz IJS:

Bogdan Jeza, dipl.oec.

Jože Žmavc, ing.

Janez Fister, dipl.ing.

dr. Miha Mali

Sašo Gauš

samostojni programer v OUM

samostojni tehnik v F-5

mlajši raziskovalec v K-1

znanstveni sodelavec v F-3

operater v R-3

Odšla iz RRC:

Livija Peršl

Jure Javornik

operater III

arhivar I

Odšli na strokovno izpopolnjevanje:

dr. Milan Potokar

dr. Radko Osredkar

dr. Raša Pirc

starejši raziskovalec v F-2

višji asistent podiplomec v F-3

znanstveni sodelavec v F-1

Odšli v JLA:

Zdravko Rupnik, dipl.ing.

Roman Peklenk

mlajši raziskovalec v F-2

KD I v delavnicah in konstrukciji

Poročili so se:

dr. Desan Justin

Jože Arh

Maja Marinček

Rojstva:

Jernej Böhm sin

Janez Slak hči

Igor Urh sin

Dragica Bašnec sin

Herta Talan hči

Milena Kuder sin

Zvezdana Sladič hči

GOVOR K.KAJFEŽA NA PROSLAVI PREŠERNOVEGA DNE 8.2.1977.

Drage sodelavke in sodelavci

Ker se verjetno prenekateri izmed vas sprašuje kakšno institutsko obletnico praznujemo danes, na praznik Franceta Prešerna, sem dolžan uvodoma dati pojasnilo s posegom v zgodovino.

Institut je bil formalno ustanovljen leta 1947 - torej pred 30 leti - pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (SAZU). Sprva se je imenoval Fizikalni institut Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Njegov nastanek je bil posledica širokih pogledov, ki so jih slovenski znanstveniki in gospodarstveniki pokazali v dneh, ko se je mlada Jugoslavija še dvigala iz ruševin druge svetovne vojne. Od najbolj zaslužnih za ustanovitev našega instituta omenjam Borisa Kidriča in Antona Peterlina.

Iz poročila, ki ga je A.Peterlin podal pred 20 leti kot tedanji predsednik ZS pa povzemam, da segajo prvi zametki našega instituta takoj v prvo leto po osvoboditvi, to je v leto 1945. Takrat je A.Peterlin predložil tedanjemu predsedniku SAZU pok. dr.Francetu Kidriču, ustanovitev Fizikalnega instituta pri Slovenski akademiji. Institut naj bi raziskoval makromolekule in se ukvarjal z nuklearno fiziko, za katero naj bi se postavil 200 KV-nevtronski generator. V ta namen je vlada LRS iz svojih blagajn izbrskala 3 milijone lir in s tem denarjem v žepu sta A.Peterlin in docent za fiziko na Ljubljanski Univerzi A.Moljk odšla preko meje v Italijo na nakup instrumentov. Ekspedicija se je zaradi carinskih prekrškov končala v italijanskih zaporih in tako z nabavo ni bilo nič. Italijani pa so postali za 3 milijone lir bogatejši.

V letih 1947-1949 so se na dvorišču SAZU dotedanja skladišča preurejala v laboratorije za potrebe fizikalnega in kemijskega instituta SAZU. Sredi teh del je februarja 1949 Peterlina poklical k sebi tedanji predsednik zvezne planske komisije Boris Kidrič. Zadolžil ga je z nalogo, da razširi obstoječi Fizikalni institut in usmeri delo na pravo postavitve jedrskega reaktorja ter mu zagotovil, da sme še naprej gojiti makromolekulska fiziko in kemijo. Predvidena je bila postavitve reaktorja na naravni uran in težko vodo. Navedeni datum, to je februar 1949, je torej pravi ustanovitveni datum našega instituta in na podlagi tega smo leta 1969 že proslavljali 20-letnico obstoja instituta.

Z ozirom na dobljeno nalogo, je začel Peterlin zbirati sodelavce. Postopoma je organiziral laboratorije za težko vodo, za reaktorsko tehniko, za klasično kemijsko analizo, za masno spektroskopijo in za

elektroniko. Za potrebe jedrske fizike je ustanovil laboratorij za gradnjo Vaan de Graaffovega pospeševalnika in nevtronskega generatorja. Za študij makromolekul pa je nastal laboratorij za kemijsko sintezo makromolekul in za fizikalne kemijske raziskave (osmometrija, viskozimetrija, sipanje svetlobe, strujni dvojni lom).

Razumljivo, da z nekaj tesnimi prostori, s katerimi je institut razpolagal na SAZU in Univerzi, naloge ni bilo mogoče izpeljati. Nujno je bilo pristopiti k izgradnji novega instituta, za kar je bila zadolžena novo ustanovljena Savezna uprava za unapredjenje proizvodnje (SUZUP) s slovensko ekspozituro v Ljubljani, ki je bila istočasno zadolžena tudi za izgradnjo elektroinstituta (M.Vidmar), kemičnega instituta (Samec) ter za financiranje dela instituta za elektroniko (Savič). Boris Kidrič je leta 1948 poveril odgovorno vodstvo slovenskega SUZUPA Milanu Osredkarju, ki sta mu že tedaj zvesto stala ob strani Greta Novak in Štefan Pečirer. Ko je bila naloga SUZUPA leta 1953 uspešno zaključena, so vsi trije prešli v naš institut.

Na prvi seji Zvezne komisije za pomoč pri znanstvenih raziskovanjih julija 1952 v Ljubljani, je A.Peterlin predložil podroben program za pridobivanje težke vode z elektrolizo. Program pa zaradi prevelikih stroškov ni bil sprejet. Pač pa si je tedaj ob razdelitvi delovnih usmeritev institut v Vinči rezerviral delo na reaktorju z naravnim uranom in grafitom, Ljubljana pa na težko vodo. Po obisku predsednika norveške atomske komisije G.Randersa septembra 1952 je Vinča spremenila svoje stališče in pričela z delom na reaktorju z naravnim uranom in težko vodo s čemer smo bili v Ljubljani postavljeni pred dejstvo, da se preusmerimo na homogeni reaktor z obogatenim uranom.

SUZUP-ovci so se v gradnji Institutov tako izredno in uspešno angažirali, da smo se prvi sodelavci, del knjižnice in del laboratorijev vselili v novi Institut na Jamovi 39 že koncem leta 1952. Prvo proslavo "Dneva republike" smo že imeli v predavalnici nove institutske stavbe. S tem pridemo končno do datuma, katerega obletnico letos proslavljamo, to je do 25 obletnice vselitve prvih delavcev IJS v nove institutske prostore. Tedaj smo tudi že uporabili za naš institut naziv Fizikalni institut "Jožef Stefan".

Menim, da smo imenu tega velikega Slovenca - fizika, ki je po svojih delih na področju prenosa toplote in elektrike zaslovel v vsem znanstvenem svetu, dolžni posvetiti nekaj besed, saj smo ga že pred 25 leti vtkali v ime našega instituta z obljubo, da se ga bomo vsako leto spomnili ob Prešernovem prazniku.

Jožef Stefan se je rodil 24. marca 1835 v Sv. Petru v Celovcu kot nezakonski sin dèkle in malega obrtnika.

V mladih letih je poleg zanimanja za prirodoslovne vede kazal nadarjenost tudi za literaturo. Vse do leta 1858 je kot rodoljubni in lirični pesnik sodeloval pri skoraj vseh tedanjih slovenskih literarnih revijah. Ko je Jožef Stefan postal docent na Univerzi, je utihnil kot pesnik in se z vsemi silami posvetil raziskovanju, ki je postalo posebej plodno po letu 1863, ko je bil izvoljen za rednega profesorja fizike. Kasneje je postal direktor Fizikalnega instituta, podpredsednik Dunajske akademije znanosti in član več evropskih znanstvenih institucij.

Njegove teoretske in eksperimentalne raziskave segajo v vsa tedaj aktualna področja v fiziki. Skupno je objavil 77 razprav. Bil je prvi, ki je po fenomenološki

poti prišel do zveze, da je jakost sevanja teles sorazmerna s četrto potenco absolutne temperature. Na tej osnovi je prvi določil temperaturo sonca. Zvezo je pozneje teoretsko utemeljil njegov učenec in sodelavec Boltzman in danes jo poznamo kot Stefan-Boltzmanov zakon. Na osnovi Stefanove konstante je Marks Planck določil vrednost danes tako slavne Planckove konstante.

Slovenski narod se je svojemu velikemu sinu oddolžil šele po osvoboditvi. Naš inštitut je pred 25 leti sprejel njegovo ime v svoj naslov, ob svečani proslavi 20 letnice inštituta pa je tedanji predsednik SI F. Cvelbar odkril pred glavnim inštitutskim poslopjem kip Jožefa Stefana, delo kiparja Jaka Savinška, z naslednjimi besedami:

"Kip, ki stoji tu pred nami odkrivamo z zavestjo, da nam visoki vzor, ob katerega širnem obzorju smo se radovali in bojeva-

li, ni bil postavljen zama. S pionirskimi napori in mladostnim zaletom smo ustvarili inštitut, ki je dosegel raven podobnih inštitutov po svetu, čeprav imajo le-ti pogosto neprimerno boljše pogoje. Spomenik naj stoji tu v pomnik vsem vstopajočim, da je v raziskovalnem delu mogoče uspeti kljub talentu le, če se mu človek, tako kot "Jožef Stefan", ves preda in živi le zanj".

Dne 8. februarja 1953, torej natanko pred 24 leti je predsednik SAZU Josip Vidmar, ob prisotnosti številnih gostov iz Beograda, Zagreba in Ljubljane svečano odprl glavno inštitutsko zgradbo. Ob tej priliki smo v visokonapetostnem stolpu priredili prvo razstavo jedrske fizike, ki je vzbudila v javnosti izredno zanimanje.

Komaj dva meseca po svečani otvoritvi, to je 11. aprila 1953, nas je presunila vest, da je umrl Boris Kidrič. V 42 letu starosti se je pretrgala njegova življenjska nit, ko je imel za seboj že 25 let trdega revolucionarnega dela.

Zasluge B. Kidriča za ustanovitev našega inštituta sem že poudaril. Verjetno večini od vas ni znano, da je B. Kidrič, kljub številnim državnim dolžnostim našel čas ter večkrat prihajal na gradbišče našega inštituta in se posvetoval o poteku izgradnje in obstoječih načrtih. Čeprav mineva te dni že 24 let od smrti slovenskega velikana-revolucionarja, se tudi sedaj v polni meri zavedamo, da je Boris Kidrič odločilno prispeval k postavitvi temeljev našega inštituta in številnih drugih znanstvenih inštitutov, od katerih nekateri s ponosom nosijo njegovo ime.

5. aprila 1954 smo v inštitutski avli odkrili spomenik Borisu Kidriču, s čimer je dal naš kolektiv priznanje svojemu pravemu ustanovitelju in podporniku.

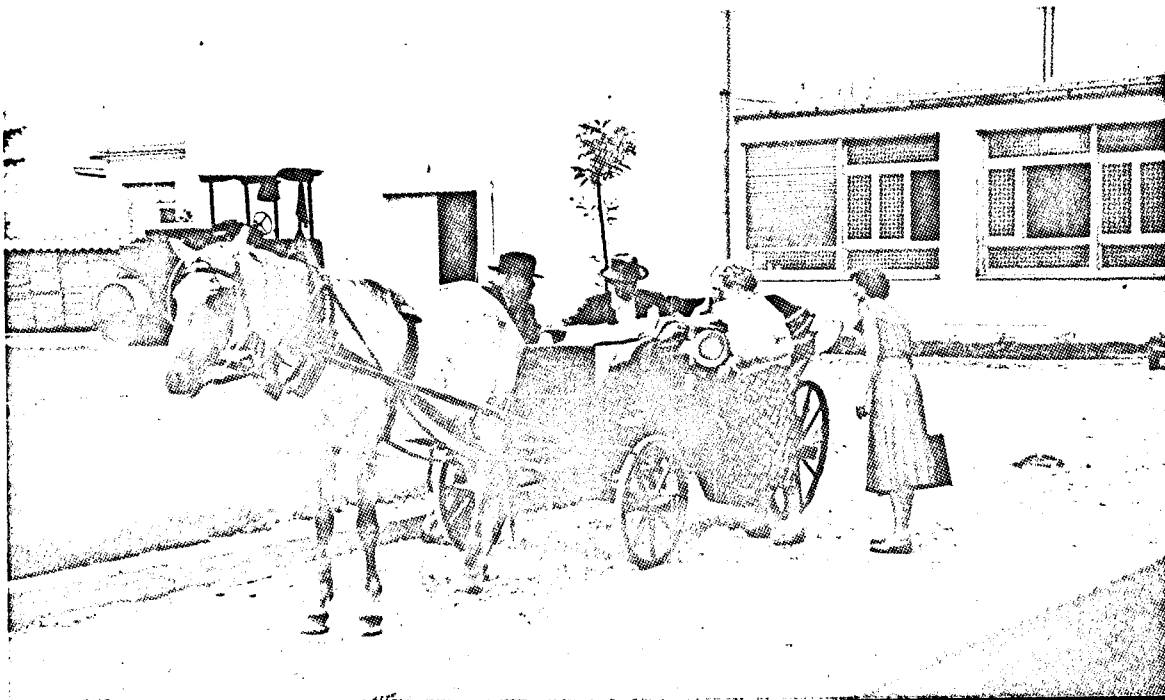
Junija 1953 so se vselile v sedanje prostore kovinske delavnice, katerih vodja je bil Rudi Petkovšek in steklopihaška delavnica, ki jo slej ko prej - že polnih 26 let - vodi Vlado Jevnišek.

Selitev opreme, aparatov in materiala iz Salendrove ulice in Univerze v sedanje prostore so izvršili delavci inštituta sami ob izdatni podpori SUZUPA in to brezplačno ter brez godrnjanja. S tako zavzetostjo se danes vsekakor ne bi mogli ponazati. Mimogrede še en podatek: ko je prve dni februarja pred 25 leti zapadlo v Ljubljani izredno veliko snega, smo za njegovo odstranitev ob Univerzi in SAZU-ju prejeli za lopate vsi od A. Peterlina do snažilke, zakar ni bilo potrebne nobene posebne propagande ali prisile, pa tudi ne pravilnika.

Naslednji pomembni datum v zgodovini našega inštituta je 3. november 1953. Takrat beležimo prvo predavanje v veliki predavalnici šolske stavbe ob Jadranski ulici, v katero sta se dotlej že vselila Fizikalni inštitut in PMF.

Z vselitvijo v prostore nove zgradbe so se obstoječi laboratoriji lahko razširili in dobili svoje mesto tudi tisti novi laboratoriji, ki jih je narekoval razvoj dela. Tako smo ustanovili skupino za betatron, ki naj bi služila za študij fotonuklearnih reakcij in za medicinske namene, dalje skupino za raziskavo strukture materiala z elektronsko mikroskopijo in z rentgenom, skupino za jedrsko spektrometrijo nizkih energij, skupino za teorijsko fiziko, skupino za uranov heksa-fluorid, skupino za koncentriranje U 235 in biokemijsko skupino.

Leta 1954 smo kupili in postavili betatron. S tem pospeševalnikom so bile izvršene pomembne raziskave v jedrski fiziki, širša javnost ga pa pozna predvsem zaradi njegove medicinske uporabe pri zdravljenju globoko ležečih tumorjev. Ker je bil v letih 1954-55 avto še silna redkost in pojem nedosegljivega luksuza, so prevažali bolnike iz bolnice na radiacijsko terapijo v inštitut s staromodno kočijo, ki je videla še Franc-Jožefove čase.

Z odločbo ZIS od 4. maja 1955 se je Fizikalni inštitut Jožef Stefan prvič preimenoval v Inštitut Jožef Stefan in postal finančno samostojni zavod z nalogo, da opravlja raziskovanja na področju jedrskih znanosti in jedrske energije.

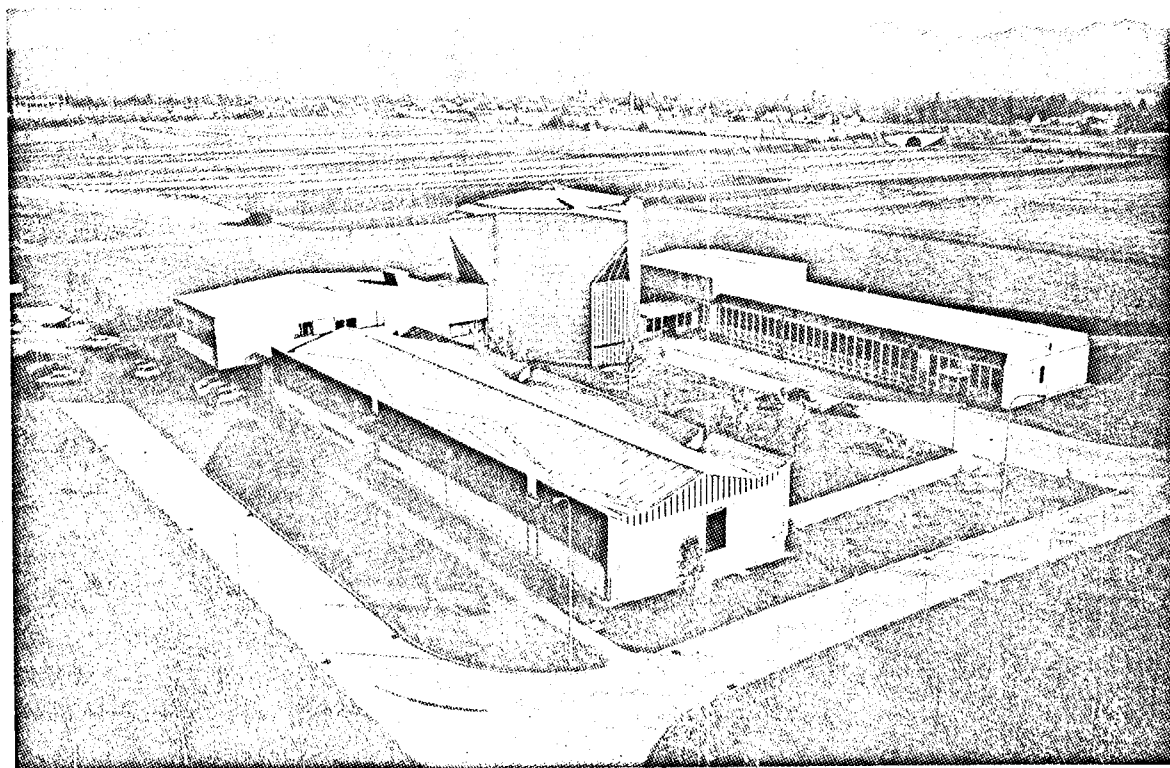
Ob reorganizaciji v začetku leta 1957 smo imeli v inštitutu 3 sektorje, znanstveni, tehnični in upravni. Znanstveni sektor, ki je bil sestavljen iz 5 oddelkov je vodil predsednik ZS A. Peterlin, ostala dva pa direktor Karol Kajfež.

Junija 1959 je naš inštitut dobil nov naziv: Nuklearni inštitut Jožef Stefan. Nastal je v času, ko je delo inštituta in njegov program v celoti usmerjala ZKNE. Vsakokrat je sprememba naziva bila tudi zunanji odraz sprememb v vsebini dela inštituta. Šele 26.5.1969 je imel SI zopet možnost, da sam odloča o nazivu. Po temeljitem premisleku smo se 26. maja 1969 preimenovali v Inštitut Jožef Stefan, kar smo še danes. Za ta naziv se je SI odločil na podlagi sedanjih delovnih usmeritev, ob ugotovitvi, da je postal pridevek "nuklearni" preozek, saj jedrske znanosti niso več prevladovale.

Leta 1961 se je inštitut ovekovečil z začetkom uvedbe barakarstva. Takrat se je pretežni del splošnih služb preselil iz glavnega poslopja v barako, kjer so še danes.

Čez pet let smo postavili še drugo barako ter v njo vselili odsek za uporabno matematiko, INOVO in pisarne pomočnika direktorja.

O nadaljnjih vselitvah in preselitvah posameznih inštitutskih skupin v predelane prostore in o nadaljnjih organizacijah IJS tu ne bom govoril, ker so že novejšega datuma in zato večinoma vam že znane. Omejil bi se le še na reaktor, računski center in INOVO.

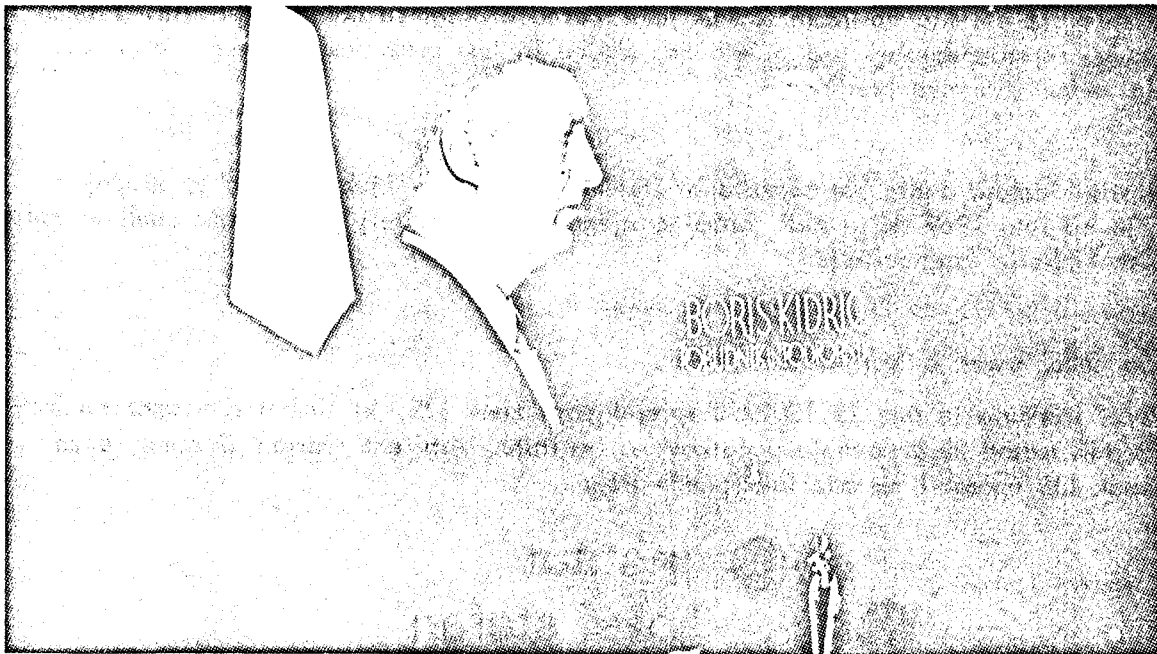
3. junij 1966, ko je tedanji direktor IJS M. Osredkar svečano otvoril jedrski reaktor TRIGA Mark II v Podgorici, spada vsekakor med pomembne datume. Zanimanje za postavitve reaktorja izvira še iz inštitutskih otroških let. Leta 1959 se je pokazala možnost za postavitve reaktorja. Ko se je pokazalo, da lahko Mednarodna agencija za atomsko energijo pri tem posreduje sta takratni direktor L. Šinkovec in predsednik ZS A. Moljk začela odločno akcijo za postavitve reaktorja v prepričanju, da je to za inštitut in za razvoj znanosti odločilnega pomena. Izgradnja reaktorskega centra je stala 20 milijonov din, vlada ZDA pa je prispevala reaktor v vrednosti 200.000 \$ in še posebej 33.000 \$ za gorivo reaktorja.

Naslednji objekt, Elektronski računski center v Stegnah, so ustanovili leta 1968 ZP-Iskra, IS-SRS ter Univerza v Ljubljani skupaj z IJS, ter ga poverili v upravljanje Inštitutu. Kot centralna enota je služil digitalni elektronski računalnik CDC 3300. Vodje tega centra so bili najprej E. Pirkmajer, nato pa J. Grad in C. Trampuž.

Z združenimi sredstvi smo leta 1972 skupaj s partnerji kupili veliki računalnik CYBER 70. Ta računalnik je pričel delati v maju 1972 v novo zgrajenem poslopiju ob Jadranski ulici. Večino poslov pošiljajo uporabniki v obdelavo s terminalov, ki jih je že 28 in stojijo po raznih krajih Slovenije ter v Zagrebu in Sarajevu.

Pred enim mesecem je RRC uspelo povečati računalniške zmogljivosti centra za 100 % z dodatnim računalnikom CYBER 172 s štirimi tiskovnimi enotami s po 238 milijonov znakov. Tekom leta 1977 je predvidena še nadaljna razširitev z nabavo dodatne opreme. Danes ima RRC že 19 partnerjev ustanoviteljev in vse kaže, da tudi ta številka ni dokončna. Od začetka leta 1973 vodi RRC direktor D. Justin.

Sredstva za svoje programe in projekte dobiva institut že nekaj let preko Raziskovalne skupnosti Slovenije ter iz gospodarstva od neposrednih uporabnikov znanosti. Ob tem naj omenimo, da je bil akademik R. Blinc štiri leta predsednik predsedstva Sklada Borisa Kidriča, to je sedanje RSS, trenutno pa je predsednik zbora raziskovalcev RSS in dekan Fakultete za naravoslovje in tehnologijo. Iz vrst sodelavcev instituta so bili E. Pirkmajer, J. Marsel in I. Levstek podpredsedniki Zveze raziskovalnih organizacij Slovenije. I. Levstek je še danes podpredsednik ZROS-a.

Dovolite mi sedaj, da posvetimo nekaj minut akademiku A. Peterlinu, čigar zasluge za ustanovitev in desetletno vodenje našega instituta sem že nekajkrat omenil. Za njegovo znanstveno delo in posebne zasluge pri razvoju znanstveno raziskovalnega dela in pri vodenju instituta ga je Svet IJS na svečani seji dne 22. avgusta 1968 imenoval za prvega častnega člana IJS. Že sam prevzem naloge, ustvariti institut takorekoč iz nič, je zahteval veliko mero poguma in optimizma, še več pa volje in delavnosti. Upravičeno lahko rečemo, da bi instituta in sredstev, ki so institutu omogočila delo in razvoj, brez A. Peterlina ne bilo. Razen njega ni bilo sprva in potem še najmanj 10 let po osvoboditvi nikogar, ki bi bil strokovno usposobljen in voljan prevzeti tako zahtevno nalogo. Najtežje je bilo z raziskovalci, ki jih praktično ni bilo in katerih vzgoja je bila glede na skoraj popolno pomanjkanje izkušenih izredno otežkočena. In prav tu je prispevek A. Peterlina najdragocenejši. Kot razgledan in zelo sposoben ter avtoritativen znanstvenik je dal ves poudarek aktivnemu raziskovanju ter nenehno navajal sodelavce k znanstvenemu delu in dosledno zahteval od njih rezultate, publikacije in doktorate. Z izkušnostjo nadvse delovnega znanstvenika je dajal znanstvenemu delu ter oblikovanju znanstvenega kadra ob aktivnem znanstvenem delu prednost pred vsemi drugimi vprašanji.

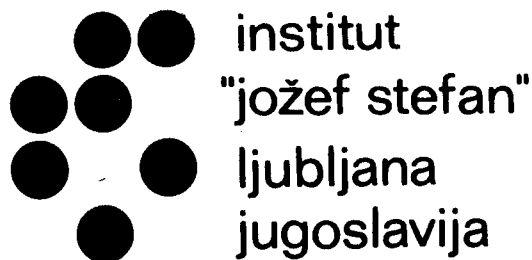
Obsežno znanstveno delovanje akademika A. Peterlina, ki daleko presega okvir našega instituta, je izraženo v nad 250 publikacijah, predvsem s področij optičnih in reoloških lastnosti tekočin in polimernih raztopin, sipanju vidne svetlobe in rentgenskih žarkov, dvojnemu lomu, plastični deformaciji in termodinamiki polimernih trdnih snovi, kristalizaciji in nuklearni magnetni resonanci. O njegovem svetovnem slovesu priča tudi to, da je po odhodu iz IJS bil med drugim profesor in direktor fizikalnega instituta Tehniške visoke šole v Münchnu, direktor Carmille Dreyfus Laboratory, Research Triangle Institute, Durham, profesor na Duke University v Durhamu, urednik "Macromoleculare Review" in pomožni urednik "Macromoleculare Chemie", itd.

Čeprav je poteklo že 18 let odkar je A. Peterlin odšel in našega instituta, z nami še vedno tesno sodeluje. Vsako leto nas obišče in ima pred našimi raziskovalci izbrana in vedno zanimiva predavanja.

Institut deluje danes kot samostojen institut Univerze v Ljubljani, ki je skupaj z ZIS od leta 1969 dalje tudi formalno njegov soustanovitelj in v imenu obeh opravlja vse funkcije ustanovitelja.

Še nekaj besed o institutskem znaku.

Svet instituta je dne 29.12.1970 sprejel novi znak IJS, ki simbolizira uporabo modernih metod obravnavanja podatkov na institutu. Arhitekt Marjan Gnamuš je za znak IJS uporabil metodo luknjanega traku.

Iz traku je izločil pike, ki pomenijo znake za I, J in S ter jih združil v naš novi znak, ki odtelej predstavlja Institut Jožef Stefan na vseh naših izdelkih in uradnih dokumentih.

Leta 1949 je štel institut 7 delavcev, od katerih je 1 imel doktorat, 1 fakulteto, 2 srednje šolsko in 3 nižje šolsko izobrazbo. To število se je od leta do leta večalo vse do leta 1965 ko je delalo že 457 delavcev. Sledi doba stagnacije in celo rahlega pada in šele z ustanovitvijo RRC smo zopet v vzponu tako, da nas je bilo v letu 1976 že 630, med katerimi 108 z doktoratom in 167 z visokošolsko izobrazbo.

Pri inštitutu "Jožef Stefan" je bila leta 1971 ustanovljena Konzultantska organizacija INOVA, ki skrbi za širjenje raziskovalnih dosežkov inštituta med uporabniki v gospodarstvu in drugod. Njen vodja je Franc Žle.

Za svoje uspešno delo je Inštitut "J.Stefan" leta 1969 prejel v imenu predsednika republike visoko priznanje - "Red dela z rdečo zastavo", posamezni delavci pa so nosilci naslednjih državnih odlikovanj:

- red republike s srebrnim vencem - 1 sodelavec
- red bratstva in enotnosti - 5 sodelavcev
- red zasluge za narod - 15 sodelavcev
- red dela in medalja dela - 9 sodelavcev

Za svoje originalne znanstveno-raziskovalne dosežke so prejeli delavci inštituta:

- 13 nagrad Borisa Kidriča
- 27 nagrad iz Sklada Borisa Kidriča
- 2 Prešernovi nagradi
- 1 nagrado dr. V. Bedjaniča.

Pomembni pokazatelj sposobnosti sodelavcev našega inštituta so patenti in tehnične izboljšave. Od prvih začetkov inštituta do danes smo oddali patentnemu uradu 102 patentni prijavi in 16 tehničnih izboljšav.

Inštitut so v času njegovega obstoja obiskali številni državniki. Posebno počaščeni in ponosni smo na dvakratni obisk predsednika republike tov. Tita in njegove soproge Jovanke ter velikega števila jugoslovanskih in slovenskih predstavnikov na vseh nivojih. Od tujih državniških obiskovalcev naj navedem predsednika republike Italije g. Saragata, od znanstvenikov in nobelovcev pa: W. Heisenberg, N. Bohr, L. Pauling, R. Henberg, sir J. Cockroft, M.S. Livingston, F. Perun, H. Babha, R. Peirls, I. Emeljana, G. Cady, O. Glemser, A.I. Alihanov, P.I. Kapica, H.H. Hyman, A. Kastler, R. Mossbauer, itd.

Dovolite mi, da sedaj preidem na samoupravljalno področje. Kot veste ima inštitut naslednje samoupravne organe, katere člane voli kolektiv iz svoje srede:

- Svet inštituta (SI)
- Znanstveni svet (ZS)
- Odbor za medsebojna razmerja (OMR)
- Odbor za samoupravno delavsko kontrolo (OSKD)
- Delegacije v občinsko skupščino in RSS
- Strokovni odbor (SO), (katere člane voli SI)
- V osnovnih enotah pa imamo strokovne svete.

Prvi Svet inštituta smo izvolili že leta 1955. Bil je sestavljen iz 21 članov, vendar ni imel še takšnih pooblastil kot jih ima SI danes. Vodil ga je A. Peterlin, od nje-

nih članov pa navajam le tiste, ki so še danes pri nas in to so: Darko Jamnik, Karol Kajfež, Lado Kosta, Velibor Marinkovič, Gorazd Mohorčič in Milan Osredkar.

Drugi Svet, ki je štel 16 članov, se je sicer imenoval Upravni odbor, imel pa je vsa pooblastila SI. Postavila ga je ZKNE leta 1957. Predsednik je bil Boris Kraigher, tedanji predsednik IS-SRS.

V letih od 1959 do 1976 so Svetu instituta predsednikovali: V. Kotnik, S. Hrast, J. Slivnik, A. Železnikar, J. Marsel, F. Cvelbar, M. Schara, S. Svetina, M. Tomšič, J. Stupar, D. Brajnik, B. Vilfan, M. Buh.
V letu 1977 pa je predsednik Božo Glavič.

Drugi naš samoupravni organ, je bil Upravni odbor, ki se je leta 1971 preimenoval v strokovni odbor.

Prvi sklic UO je segal v dobo 1957-59, imenoval ga je ZKNE, vodil pa Boris Kraigher.

Od 1964. leta dalje so Upravnemu odboru predsedovali: R. Blinc, D. Kolar, M. Mihailović, V. Marinković, B. Frlec, G. Kernel.

V začetku leta 1971 je prišlo do reorganizacije in preimenovanja Upravnega odbora v Strokovni odbor. Kompetence so ostale skoro iste, le predsednik SO je postal praviloma direktor.

Znanstveni svet obstaja v institutu od leta 1954 ko ga je vodil A. Peterlin, njegov namestnik pa je bil L. Kosta.

Pravo veljavo organa upravljanja je dobil ZS leta 1957, ko ga je formirala ZKNE. Ta ZS je štel 26 članov - večina iz vrst vodij raziskovalnih skupin v institutu, predsedoval pa jim je zopet A. Peterlin. Potem so ga vodili: A. Moljk (1959-1965), D. Lebez (1965-1970), M. Senegačnik (1970-1974), J. Strnad (1974-1976).

Sedanji IX. sklic ZS vodi od 11.5.1976 dalje L. Kosta.

V skladu s Statutom, ZS razpravlja, odloča in daje mnenje predvsem o vprašanih, ki se nanašajo na raziskovalni program, organizacijo in potek raziskovalnega dela ter vzgoje raziskovalcev.

Pri naštevanju vodilnega kadra se bom omejil samo na poslovodne delavce, to je na direktorja in pomočnika direktorja.

Od ustanovitve do 1955 je vodil naš institut v nazivu upravnika A. Peterlin. Njemu je sledila doba direktorjev takole: K. Kajfež (1955 - 1959), L. Šinkovec (1959-1963), M. Osredkar (1963-1975), B. Frlec (od 1975 dalje).

Najdaljši direktorski staž ima z 12 leti Milan Osredkar, ki pa se je 2 leti pred iztekom mandatne dobe moral po zakonskih določilih tej funkciji odreči, ko je postal

član IS-SRS in predsednik IS-SRS za raziskovalno delo. Pod 12 letnim vodstvom M. Osredkarja, je IJS dosegel nagel vzpon in največji procvit od ustanovitve do danes. Predvsem njemu se moramo zahvaliti, da je danes Institut Jožef Stefan moderna znanstveno-raziskovalna organizacija, ki sodi med naše največje raziskovalne in študijske centre ter da si je pridobila ugledno mesto med sorodnimi ustanovami v svetu.

Pri pomočnikih direktorja je bila zasedba naslednja:

M. Osredkar (2 leti), od 1954/1955, K. Kajfež (18 let), od 1952/1953 ter od 1959 do 1974, I. Levstek (6 let), T. Pečnikar (5 let), E. Pirkmajer (2 leti), B. Frlec (1 leto), D. Justin (1 mesec).

Tu naj navedem, da je Desan Justin že 4 leta direktor RRC.

Naslednji samoupravni organ je Odbor za medsebojna razmerja (OMR). To je organ upravljanja na inštitutu, ki na prvi stopnji odloča o uresničevanju pravic in obveznosti iz medsebojnih razmerij. Sestavljajo ga neposredno voljeni delegati delovne skupnosti IJS.

Prvi OMR je izvolil kolektiv pred 5 leti, tako da sedaj poteka že drugo leto tretjega sklica. Pred tem se je ta organ imenoval komisija za delovna razmerja, ki jo je vsaki dve leti imenoval SI. Prva komisija o delovnih razmerjih je bila imenovana 1957 leta.

Omenim naj tudi, da je iz instituta odšlo v pokoj že 42 sodelavcev, od katerih jih živi še 34. V razgovorih s takimi upokojenci, ki nikjer več ne delajo, pa večkrat izveni žalosten očitek, da je institut v glavnem na njih pozabil.

O naslednjem voljenem organu IJS to je o Odboru samoupravne delavske kontrole (OSDK) velja pripomniti, da je to najmlajši samoupravni organ, ki doživlja šele svoje drugo mandatno dobo pod vodstvom Viktorja Kraševca. Njegove naloge in pooblastila so sila obsežna. O svojem delu je ta organ dolžan poročati vsaj enkrat letno SI in zboru delavcev.

Še ena vrsta samoupravne povezave ne sme manjkati v tem poročilu. Od leta 1974 dalje je institut preko svojih voljenih delegatov samoupravno povezan v naslednje družbeno-politične in interesne skupnosti:

- s 15 člansko delegacijo IJS v skupščinskem zboru združenega dela skupščine občine Ljubljana-Vič-Rudnik. Delegacijo je do letos vodil Vito Turk, sedaj pa jo vodi V.Kramer;
- s 5 člansko delegacijo iz Podgorice v aдекватni zbor, kot sem ga pravkar navedel, s tem da velja za občino Ljubljana-Bežigrad. Delegacijo je do sedaj vodil V.Dimic;
- z 10 člansko delegacijo IJS v samoupravne interesne skupnosti za občino Ljubljana-Vič-Rudnik, ki jo vodi Marjan Buh;
- z 10 člansko delegacijo IJS v samoupravne interesne skupnosti za Bežigrajsko občino, ki jo vodi Zoran Marinšek;
- najštevilnejša in za delo instituta najvažnejša je 60 članska delegacija IJS v skupščino samoupravne raziskovalne interesne skupnosti Slovenije. Sestavljena je izključno iz vrst raziskovalcev, pod vodstvom Velibora Marinkoviča.

Skladno s Statutom ima institut tudi častne člane, svetovalce in pridružene člane:

- Častno članstvo se lahko podeli osebi, ki ima posebne zasluge za razvoj znanstveno-raziskovalnega dela na institutu. Kot sem že omenil je SI podelil A.Peterlinu leta 1968 kot prvemu in dosedaj edinemu naslov častnega člana IJS.
- Status pridruženega člana instituta je podelil ZS za dobo 5 let 12 priznanim tujim strokovnjakom, ki so ali bodo občasno delali v institutu v okviru raziskovalnega programa posameznih oddelkov.
- Status svetovalca instituta je za dobo 5 let podelil ZS 15 uglednim znanstvenikom, industrijskim in drugim sodelavcem s katerimi ima institut pogosteje stike in ki sodelujejo pri formiranju programa instituta.

Institutske Novice predstavljajo važen vir obveščanja delavcev o vseh važnejših dogodkih instituta.

Prva številka Novic je izšla 8. februarja 1963 torej natanko pred 14 leti pod uredništvom J. Dolničarja. Z njegovim prizadevanjem so izšle 4 številke. Z naslednjimi številkami v letih 1964–1966 sta se ubadala Viktor Kraševac in Tomaž Kalin, njima je sledil v letih 1967–70 Karol Kajfež. Za njim so se zvrstili: v letu 1971 urednik Bogdan Novak, v letu 1972 Igor Kregar, leta 1973 Zoran Marinšek, od 26. decembra 1973 dalje pa nas seznanja z institutskimi novicami Borut Mavko.

V zadnjem delu se bom na kratko zadržal pri osnovni sindikalni organizaciji v IJS ter na institutski rekreaciji.

Časi, ko se je sindikat v IJS v glavnem bavil s problemom nabave krompirja, jabolk, pralnega praška in tekstilnih ostankov so že dolgo za nami.

Obenem z družbenim razvojem, novimi zakoni in našim statutom, se je funkcija osnovne organizacije sindikata v pretežni meri preusmerila na sistemsko uresničevanje upravljanja instituta.

Na vseh področjih je v institutu že prisotna vloga sindikata, s poudarkom na reševanje samoupravnih in socialnih vprašanj.

Prvi začetki organiziranega dela sindikata na IJS segajo 24 let nazaj, to je v leto 1953. Tedaj smo že imeli svoj 7 članski sindikalni odbor, katerega predsednik je bil Tone Pečnikar, prvi referent za kulturno-prosvetno delo je bila Marjana Pregelj, za fizkulturno je odgovarjal Janez Štupar, za zaščito pri delu pa Lojze Filipič.

Nadaljni predsedniki sindikata v IJS so se zvrstili takole: J. Slivnik, A. Pečnikar, F. Celar, B. Glavič, C. Trampuž, J. Babnik, J. Dolničar, F. Krašovec, B. Frlec, C. Klofutar, M. Tomšič, M. Komac, A. Šimonka, A. Jerman-Blažič, Š. Stražiščar, in V. Ivkovič, ki predseduje IS sindikalne organizacije od 1974 dalje.

V. Ivkovič je za svoje družbeno politično delovanje prejel od Zveze sindikatov Slovenije priznanje in nagrado samoupravljalcev SRS za leto 1976, za dolgoletno delo v sindikalni organizaciji v našem institutu pa še srebrni znak sindikatov Slovenije.

Rekreacijski šport smo pod okriljem in organizacijo sindikata instituta gojili v letih 1953–1958 dobesedno množično. Zlasti v streljanju z zračno puško smo se vsi, ne glede na položaj in spol, udeleževali tekmovanj v stolpu instituta. In če bi vedeli s kakšno zbranostjo smo pristopali na strelno linijo in koliko je bilo "strokovnih" debat okrog rezultatov.

Z nič manjšo udeležbo in vnetostjo smo se udeleževali smučarskih tekem. Tu je dolgo let izstopal J. Štupar, ki je še danes, čeprav spada že med veterane, eden najbolj uspešnih smučarskih hitrohodcev v institutu. Skoraj nerešljivi problem je bil v tistih časih prevoz smučarjev tekmovalcev na startno mesto in potem domov. Na svojstven način ga je rešil Štefan Pečirer. V 6 rundah nas je prepeljal nekam nad Podutik in to z enim samcatim džipom. Po 20 naenkrat nas je kot polena zložil, z vso tisto smučarsko ropotijo, ki spada še zraven, in vseh 120 se nas je celih in zdravih čez

poldrugo uro znašlo na startu. Prevoz domov je bil še bolj nenavaden. Štefan je namreč imel že rahlo dovolj enoličnega prevažanja živih polen. Da bi se nas čimprej znebil, je za tenis igriščem v Šiški zavil kar po bližnjici, skozi Tivolski park v Rožno dolino in ob razigrano vedrih krikih na Jamovo 39.

Za razvoj inštitutskega smučanja zadnjih 10 do 15 let imajo največ zaslug V. Eržen, J. Puh, J. Štupar in M. Šentjurčeva. Uspelo jim je organizirati tudi več smučarskih tečajev.

Tudi pri namiznem tenisu v prvem desetletju obstoja inštituta, ni manjkalo udeležencev in skoraj vsak mesec smo imeli zagrizene tekme.

Posebno elitna vrsta in ponos inštituta so bili šahisti R. Blinc, M. Ribarič, C. Trampuž, Z. Gabrovšek, G. Mohorčič, A. Pečnikar, F. Krašovec in drugi, ki so precej svojih prostih uric presedeli za šahovskimi figurami v slavo inštituta.

Seveda ne smem pozabiti žogobrcarjev. V derbi srečanjih na travniku, kjer danes stoji RRC, so se pred leti z neslutnim elanom podili za žogo kemiki, elektronci, fiziiki in delavničarji. Da smo pri tem tudi gledalci prišli na račun ni treba še posebej poudarjati. Veliko je bilo mojstrskih potez, no pa tudi "šaljivih za bogove" ni manjkalo.

Leta 1954/55 smo se lotili izgradnje 3 kanujev. Na vsakem je delalo udarniško okrog 26 članov, ki so porabili okrog 700 ur za vsak čoln. Sledil je izredno posrečen čolnarski krst na Ljubljani, potem pa čudovite vožnje po Ljubljani tja do Podpeči.

Ker nam je zmanjkalo udarnikov, smo se za vožnje po Zbiljskem jezeru izjemoma odločili za kupljen sandolin.

Leta 1959 smo se lotili izdelave nekoliko večjega čolna, ki je bil opremljen tudi s Tomosovim motorjem in namenjen celo za morje. Naslednje leto smo ga splovili in mu ob krstu dali ime "Štefka". Glavni njen oskrbnik in vzdrževalec je bil Lojze Filipič. Nikoli ne bom pozabil dogodivščin, ki sem jih skupaj s Pečnikarjem in Hodoščkom doživel na tridnevni odisejadi od Opatije do otoka Lošinj. Že po dveh urah se nam je pokvaril motor, nakar so nas valovi tako po svoje premetavali, da se je moja sopotnika kaj kmalu prijela morska bolezen itd. itd. Šele tretji dan smo priveslali na otok Lošinj.

Vnema za čolnarjenje med člani našega kolektiva je z leti popuščala, ko pa nam je požar v čolnarni na "Špici" upepelil celotno naše brodovje, je zavladovalo v inštitutu popolno mrtvilo. Šele z nakupom dveh novih kanujev predlanskim smo dobili možnost, da se zdramimo.

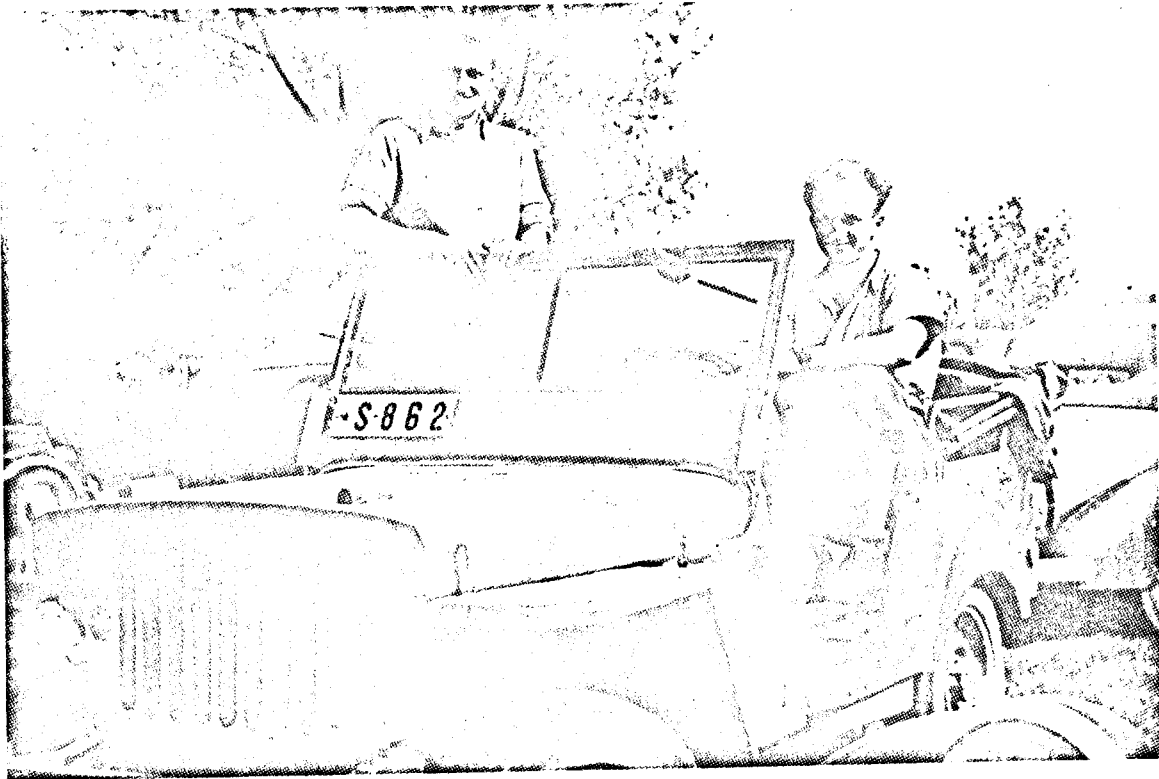
Rekreativna športna igra, ki jo v inštitutu gojimo že vsa leta je odbojka. Ravno ta zvrst rekreativnega športa je bila vzrok, da sem leta 1956 navezal stike z inštitutom Rudjer Bošković v Zagrebu in uspel, da smo še isto leto imeli prvo medinštitutsko srečanje, na katerem smo se pomerili v odbojki, streljanju, nogometu in namiznem tenisu, kasneje pa še v smučanju in košarki. To srečanje športnikov obeh inštitutov je potem postalo tradicionalno in se je izmenoma vršilo eno leto v Zagrebu, drugo pa pri nas. Radi pretresov, ki so jih povzročila tozdiranja v Inštitutu RB, tega srečanja zadnji dve leti ni bilo, vse pa kaže, da se bo letos zopet nadaljevalo. Ob tem naj vas spomnim, da se vrše treningi za odbojko vsak torek v telovadnici na Brezovici.

Za košarkarko imamo v inštitutu že nekaj let urejeno igrišče na prostem, pozimi pa je mogoča vadba vsako sredo zvečer v telovadnici osnovne šole Bičevje.

Tudi za rekreativno plavanje je preskrbljeno. Naš sindikat je nabavil prejšnja leta 15 kart za bazen pri Šternu, ki jih je na vse pretege ponujal zastoj svojim članom, vendar se je zaradi slabega odziva omejil lani na 10 kart in to za bazen Tivoli. Karte so na razpolago pri referentu I.Segi. V poletni sezoni razpolaga sindikat z 1 kabino za 10 oseb na Koleziji. Tudi te karte se dobe brezplačno pri I.Segi.

Tekom let so inštitutarji prejeli za športne dosežke dokajšnjo biro priznanj. Pokali, plakete in diplome so se dolga leta zbirali, da ne rečem valjali, po kotih sejne sobe, dokler niso nekega dne izginili. Šušljalo se je, da se bodo pojavili na častnem mestu v inštitutskem hodniku. Čeprav je od tedaj minilo že nekaj let še vedno upamo, da bo sindikalnim delavcem, ob razumevanju inštitutskega vodstva, končno le uspelo dobiti dve ali tri police, kjer naj bi bila razstavljena vsa priznanja. Se vam ne zdi, da smo vsaj toliko pozornosti in upoštevanja dolžni izkazati generacijam inštitutskih tekmovalcev?!

Še nekaj besed o izletništvu in gorništvu, kjer smo bili sprva silno zagnani. Starejši se boste še spominjali kako smo vikend za vikendom odhajali v prenapolnjenem Kanarčku, kot smo imenovali takratni rumeno obarvani inštitutski tovornjak, na izlete širom Slovenije, pa tudi v Dalmacijo in Plitvice nas je zaneslo.

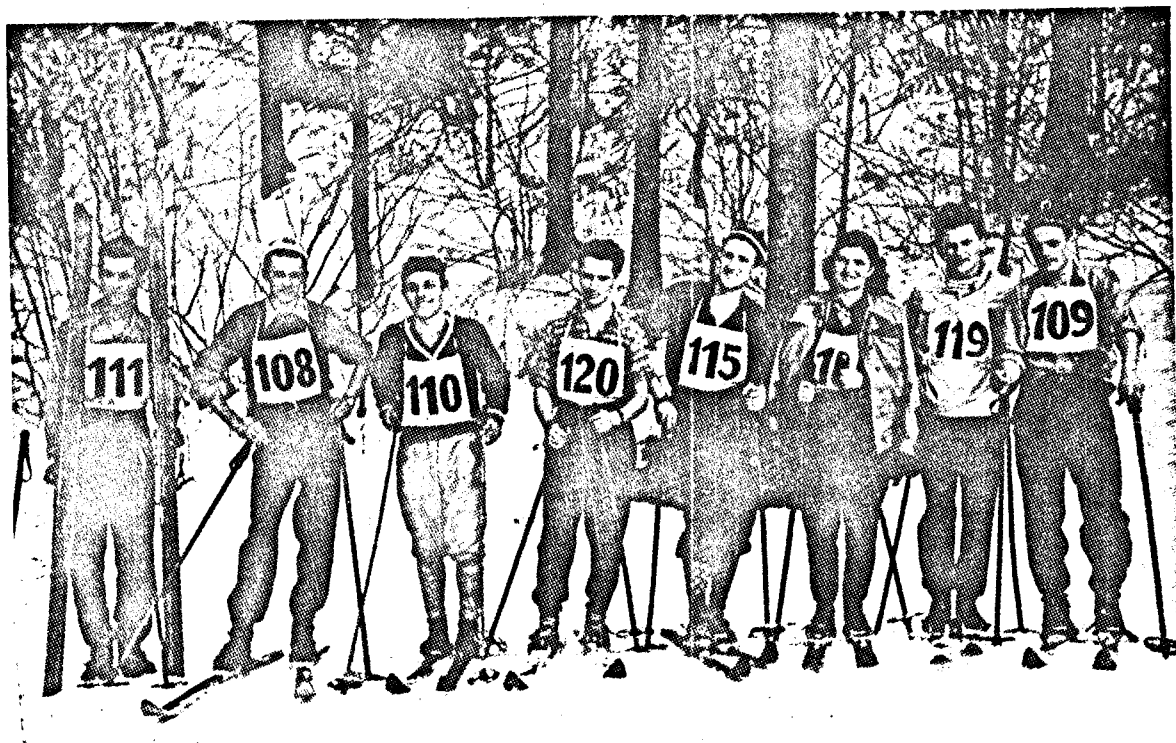
Cilj številnih izletov so bili gorski vzponi na Triglav, Mangart, Kanin, Presteljenik, Stol, Grintavec, Planjavo, Storžič, Korošico, Pohorje, itd.

Na področju izletništva, popotništva in planinarjenja smo danes na inštitutu v spem stanju kot Kralj Matjaž. Drznem si reči, da imamo pogoje, da se ponovno zbudimo in se organiziramo, kajti veliko je inštitutarjev, ki se s tem individualno že ukvarjajo.

Inštitut ima ali je imel v svoji sredi vrsto vrhunskih plezalcev kot so I. Levstek, M. Pintar, M. Schara, D. Dolar, M. Pirš, T. Jeglič, M. Maležič, M. Čopič itd. Navedeni imajo za seboj vrsto prvenstvenih plezarij doma in v tujini, najvišje pa je prišel Matija Maležič, kot udeleženec jugoslovanske himalajske odprave in ki ne bo manjkal tudi na letošnji mednarodni odpravi na Makalu.

V inštitutu imamo ali pa smo imeli vrsto sodelavcev z mednarodnimi športnimi dosežki ter sodelavcev z vidnimi javnimi športnimi funkcijami. Predvsem bi omenil N. Bernota, ki je bil celo dvakratni svetovni prvak v kanuju dvosedu s svojim bratom in s svojo ženo. On je bil in je še funkcionar domala na vseh področjih veslaškega športa v Sloveniji.

Naslednji športni as je elektronik Peter Eržen, ki je bil v letih 1965–1968 najboljši jugoslovanski smučarski skakalec. Leta 1966 mu je bila podeljena nagrada kot najuspešnejšemu jugoslovanskemu smučarju.

Redek med nami se spominja naše knjigovodkinje Ančke Flis-Mihorkove. V letih 1953-1957 je bila steber jugoslovanske ženske reprezentance v odbojki, za namerček pa še ena najboljših strelk v Jugoslaviji. Razumljivo, da se je tudi v institutu izkazala kot odbojkarica saj je bila takorekoč nepogrešljiva, da ne rečem najboljša igralka v moški ekipi IJS v eri, ko so v njej še nastopali Slivnik, Završnik, Maksin in Kajfež.

Tudi skakalec v višino Srečo Zakrajšek spada med najboljše v Sloveniji. Ne smem pozabiti stomatologa J. Millerja, ki je bil v letih 1950-1956 med vodilnimi jugoslovanskimi metalci diska. Sem lahko prištejemo mladega, a na žalost že pokojnega Grasellija, ki je bil eden od zelo obetajočih mladinskih judoistov in morda še veterana K. Kajfeža, ki je bil v letih 1946/47 član odbojkarske reprezentance Slovenije, pred vojno pa med boljšimi jugoslovanskimi metalci, saj je bil v letih 1934/36 jugoslovanski mladinski prvak v metu diska in krogle.

K navedenim z veseljem prištejemo še Marjana Smerketa kot dolgoletnega člana IO fotozveze Slovenije in člana društva oblikovalcev Slovenije ter Janeza Korošina, dobitnika številnih priznanj za svoje umetniške fotografije in kandidata za naziv mojstra fotografije.

Iz funkcionarskega področja velja omeniti E. Pirkmajerja kot predsednika jadralne zveze Slovenije, K. Kajfeža, ki je bil 14 let predsednik odbojkarske zveze Slovenije in 8 let podpredsednik Odbojkarskega saveza Jugoslavije, I. Levstka kot večletnega načelnika gorske reševalne službe in člana PZS, B. Vengusta, sedanjega predsednika Izvršnega sveta skupščine mesta Ljubljane, ki je bil tudi dolgoletni načelnik gorske reševalne službe in član UO PZS, V. Turka kot zelo uspešnega trenerja lahkotletinij

pri Olimpiji, B.Jovanovića, trenerja rokoborcev, F.Žleta kot večletnega člana UO-PZS, B.Keršnika kot dolgoletnega predsednika TD Partizan Trnovo ter G.Novakovo, ki je bila večletni podpredsednik v TD Partizan Polje itd. itd.

Še na eno obletnico vas danes spominjam. Te dni poteka namreč 15 let odkar smo postavili 11 počitniških hišic v Umagu. Omenim naj da že 13 let skrbi za naše umaške hišice B.Keršnik, ki je bil celih 10 let tudi brezplačni upravnik celotnega počitniškega kompleksa Zlatorog.

Na področju stanovanjske izgradnje je institut v veliki meri uspešno odigral svojo nalogo, kar potrjujejo že naslednje številke: Institut je zgradil 153 stanovanj in 8 garsonjer, denarno pomoč pa je prejelo 143 delavcev.

Priznati moramo, da so Stanovanjske komisije IJS, zlasti pa njeni predsedniki, napravile ogromno in odgovorno delo, kljub temu pa moram poudariti, da brez Grete Novak vsega tega ne bi mogli uresničiti.

Tudi okrepčevalnica je važen dejavnik v vsakdanjem življenju in vrvenju institutarjev. Prvih prigrizkov in požirkov smo bili deležni že ob proslavi dneva republike leta 1952. Četrto stoletja poteka od takrat in med vso to dolgo dobo je poleg plač bila okrepčevalnica najpogostejši predmet razgovorov. Pred nekaj leti smo zgradili nove prostore, v katerih se delavke okrepčevalnice vsak dan neutrudno prizadevajo, da čimprej poteše množico lačnih in žejnih, da o kofetarjih in kofetarkah ne govorim.

Med družabne dogodke šteje tudi institutski piknik, ki ga organiziramo vsako leto od 1954 dalje. Prvi piknik smo imeli v lškem Vintgarju. Glavni kuhar in trančer na pikniku je bil Stane Vrščaj, ob reprizah pa se je največkrat ob tem poslu ogrel Vladimir Jevnišek ob sotrpinih I.Ivkoviču, T.Filipiču, F.Brajerju, J.Šefmanu, F.Fricu in še cele vrste drugih.

Z zadovoljstvom omenjam krvodajalce. Organizirane krvodajalske akcije pod vodstvom V.Cotiča, imamo v IJS že od leta 1965. Za seboj imamo 13 akcij, ki se jih je udeležilo 1.170 delavcev, kar da povprečno 90 krvodajalcev na leto. Ker je poleg teh registriranih še okrog 25-30 krvodajalcev, ki jih kliče zavod v nujnih primerih, imamo na leto 115-120 krvodajalcev kar znese v 13 letih preko 1500 krvodajalcev. Po pozivih na radiju in TV je za vse potrebe Slovenije potrebno 200 krvodajalcev na dan. Institutski krvodajalci torej v izdatni meri izpolnjujejo ta humani poziv in zaslužijo vse priznanje.

Če na kraju potegnem črto pod dokaj površno in na hitro povedano ter prikazano kroniko instituta, ki tokrat izjemoma ni izzvenela v običajno strogo znanstvenostrokovnem okviru lahko ugotovim, da sovпада delovanje Instituta J.Stefan z razdobjem velikanskega vzpona, tako fizikalnih, kakor tudi vseh ostalih ved, ki se z nezmanjšanim zagonom razvijajo še naprej in odkrivajo na eni strani vedno globlje tajne narave, ki nas obdaja, na drugi strani pa omogočajo nesluten razvoj uporabe znanstvenih izsledkov na skoraj vseh področjih človeškega dela. Če temu dodamo še hiter razvoj naše družbe v preteklih 25 letih in velik razvoj instituta samega tako na raziskovalnem, strokovnem, organizacijskem, samoupravnem, kadrovskem, družbeno političnem, družabnem in rekreativnem področju, moram ugotoviti, da je Institut

"J.Stefan" svojih 25 let, od prvih vselitev v sedanje prostore, preživel sicer zelo burno, ampak tudi zelo uspešno.

V imenu samoupravnih organov in vodstva instituta čestitam vsem članom kolektiva Instituta "J.Stefan" ob današnjem Prešernovem in institutskem prazniku. S čvrstim stiskom roke slehernemu od vas, vam čestitam za prispevek pri razvoju in utrditvi našega instituta z iskreno željo na še večje sodelovanje in uspešne podvige v bodoče.